САМОСТІЙНА УКРАЇНА

СІЧЕНЬ, 1966

INDEPENDENT UKRAINE

З Різдвом Христовим!

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА
INDEPENDENT UKRAINE

Ukrainian Monthly Magazine
Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Michael Panasiuk
Yearly subscription $4.00, single copy 50 cents
Mailed at Chicago, Illinois
Адреса Редакції і Адміністрації:
2315 W. Chicago Ave.
"INDEPENDENT UKRAINE"
Chicago 22, Ill.
Phone: ARmitage 6-0066

ЗМІСТ

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XVIII | СІЧЕНЬ, 1966 | Ч. 1(203)

Голові Проводу Українських Націоналістів Олегові Штулеві-Ждановичеві, Проводові Українських Націоналістів, Проводам і членству ІСНО, всьому Членству ОДВУ і Братніх Організацій та Українському Народові в Україні і поза нею сущому

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

бажає

Центральна Управа ОДВУ

ЩИРИЙ РІЗДВЯНИЙ ПРИВІТ І ПОБАЖАННЯ ВСЬОГО ДОБРА В НОВОМУ РОЦІ

шлемо

Усім нашим Працівникам, Співробітникам, Передплатникам і Читачам.

Редакція і Адміністрація «Самостійної України»

З НАГОДИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ТА НОВОГО 1966 РОКУ

бажаємо усім нашим Уділовцям, Працівникам, Клієнтам і Приятелям

ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!

Українсько - Американська Видавнича Спілка в в Чікаґо

В ПРАЗНИК РІЗДВА ХРИСТОВОГО ТА НОВОГО РОКУ

Головна Управа Українського Золотого Хреста в Америці пересилає в цей святочний час щирі побажання всім Управам Відділів УЗХ, всім членкиням та нашим прихильницям. Нехай Новонароджений Ісус скріпить всіх нас на дусі та об'єднає нас у нашій праці і у виконуванні наших завдань!

Вітаємо всі наші Братні Організації у вільному світі, всі складові організації Світової Федерації Українських Жіночих Організацій на чолі з Вельмишановною і довголітньою Головою — панею Оленою Залізняк та наші національні українські Організації.

Думками линемо на Рідні Землі, шлемо щирий привіт і побажання нашим братам та сестрам і молимо Всевишнього ласки діждати хвилини, коли вони на волі радісно зможуть зустрічати цей великий Празник.

Христос Раждається!

Марія Квітковська — Голова | **Ірина Варивода — Секретарка**

НОВОРІЧНЕ ЗВЕРНЕННЯ ГОЛОВИ ПУН

Дорогі Подруги і Друзі!

Волею Шостого Великого Збору Українських Націоналістів, найвищої законодатної установи **УНРуху**, положено на мене важкі обов'язки. Обов'язки тим важчі, що прийшли вони в мент, коли не стало між нами сл. п. полк. Андрія Мельника, загартованого борця і незаперечного авторитету, що єднав змагання ОУН із попередніми періодами УВО та збройної боротьби за державність часів Національної Революції 1917-1919 р.р

Та я певен, що важкість цих обов'язків від-

чуваю не лише я, але й усі члени та референти Проводу УН, члени керівних органів УНРуху та всі члени ОУН і широкої родини Ідеологічно Споріднених Організацій. На нас бо впала тепер відповідальність за дальше ведення визвольних змагань, розпочатих Великими Попередниками. На нас тепер лежить відповідальність за продовження революційного шляху, що на ньому впали Симон Петлюра і Євген Коновалець, якому все своє життя присвятив полк. Андрій Мельник.

Критичні хвилини, які ми пережили вже 1964 р., коли Покійний Полковник не міг взяти участи в V ВЗУН, проте показали, що ним викута Організація, що ним згуртований УНРух не є групою особистих прихильників, а тим, чим він і Вождь-Основоположник їх хотіли бачити: спаяною і передовою ланкою визвольної боротьби, ланкою свідомою своїх завдань і здібною їх виконувати.

Широко заступлені кадри ОУН і УНРуху на П'ятому і Шостому Великих Зборах УН провели необхідне оновлення Керівних Органів Руху, визначили ясні напрямні дальшої праці, усунули всі розбіжності в засадничих — стратегічних та тактичних справах. Сталось це шляхом палких дискусій, але дискусій речевих, де добро справи завжди брало верх над особистими переконаннями й уподобаннями чи уявленнями. Ми стоїмо спаяною колоною, спертою на нами устійнених законах, що їх ми всі зобов'язалися шанувати.

На обох останніх Великих Зборах зроблено дальші кроки вперед в куванні визвольної концепції та дії. Ми сьогодні оновлені нашим наставлення лицем до Рідних Земель, щоб вести визвольну й революційну боротьбу в умовинах холодної війни, відкинувши чекання на будьяку інтервенцію та жах атомної війни. Ми наставлені на модернізацію наших форм, бо новий етап боротьби вимагає нових форм і нових засобів.

Ми й далі змагатимемось за завершення координації й консолідації українських політичних сил, змагатимемось за консолідацію на громадському відтинку шляхом відбуття СКВУ і створення ним постійно діючого тіла, ми посилимо нашу зовнішню акцію, щоб гідно виконати завдання інформації про боротьбу нашого геройського народу. Ми викуємо ідейну зброю, що дасть відсіч ворожим доктринам і увідпорнить нашу націю у боротьбі з народовбивчим наступом окупанта. Основну увагу ми присвятимо молоді, притягаючи її до української праці взагалі, а в ряди нашого Руху зокрема, давши їй змогу виявити себе.

Здійснення цих завдань вимагає від нас збільшення наших зусиль. Нехай же ніхто не живе капіталом минулого — ні капіталом організаційним, ні особистим. Капітал цей ми бережемо, але не для зуживання, а для помножування його відсотками кожноденного нашого вкладу. Дивлячись на рік, що за нами, ми можемо з гордістю сказати, що вимагав він від нас великих зусиль і ми ті зусилля дали. Але коли ці зусилля були для вийняткових подій, то тепер вони мусять продовжуватися і зростати для щоденної праці, яка вимагає розгорнення, а це вимагає дальшого посиленого вкладу енерґії і засобів.

Втримаймо ж себе в дальшій напрузі, як личить націоналістам. За нами славне минуле, що крок за кроком переходить в руки молодшого покоління, але загартованого в боротьбі завдяки прикладу старших. Нехай же нашою амбіцією буде зробити ОУН унапрямлюючим чинником всеукраїнської дії, джерелом поваги до закону, чинником рівноваги, зразком ініціятиви і чину. А єдиним способом добитись цього є невпинна і творча дія, творче зусилля.

Єднаймося ж усі довкола праці в рядах ОУН і УНРуху, виходьмо в найширші маси, пливімо широким руслом. Здобуваймо нових визнавців нашої Ідеї, з'єднаймо в ряди Націоналістичного Руху все здорове й творче, що досі стоїть осторонь. Ми шануємо думку всякого й шануємо працю всякого. Тож поруч нас ми бачимо й інші українські формації і з ними хочемо йти до спільної мети, нехай прямуючи відмінними шляхами. Але до цієї мети дійдемо тільки тоді, коли йтимемо шляхом не взаємного заперечування, а творчої конкуренції і братньої співпраці.

Вітаючи Вас, членів ОУН і УНРуху, з Новим Роком і Святим Народженням Христа, Бога Правди, закликаю до невтомної праці, якої є більше як наших сил. Тому нехай ніхто не відтягається, бо для цього немає причин. Кличу повернутись до активности всіх тих, що відійшли тимчасово чи з якихось непогоджень, чи задля влаштування в нових умовинах побуту. Приналежність до духової й організаційної націоналістичної родини — це нерозривна пов'язаність назавжди. Лучить бо нас вічне й незнищиме, а роз'єднувати може тільки хвиливе й дрібне. Тож переможім у собі все дрібне й переходове, а поклонімось вічному й йому підкорімо себе.

Найпалкіше моє привітання членам і симпатикам УНРуху на Рідних Землях та всім борцям за визволення. Ви, Подруги і Друзі на Рідних Землях, несете основний тягар боротьби й

найвищу відповідальність. Ви несете відповідальність своїм життям і життям своїх близьких. Геройство Ваше оцінить історія і невмируща українська нація. Я можу Вас запевнити, що наші кадри у вільному світі дадуть Вам повну підтримку, яка буде в їхніх силах. Хочу Вас запевнити, що ми не осоромимо Вас особистими чи взагалі дрібними спорами, які б послаблювали наш вклад і зменшували допомогу Вам. Коли ж би хтось виломлювався з цієї засади, тому не буде місця між нами.

Твердо заякорені нашою ідеологією на єдності крові й мети з братами на Рідних Землях, вступаємо в черговий рік нашої боротьби, нехай же найближчий рік буде свідком нашого духового оновлення і розквіту наших зусиль, а тим і роком нових успіхів. Як справжні бійці Національної Революції — не спочиваймо на лаврах, а йдім до нових чинів і нових здобутків.

Слава Україні!

Олег Штуль-Жданович
Голова ПУН
Місце перебування, 25. грудня 1965 р.

Д-р М. Рибак

КОЛЯДИ ПРО ТРЬОХ ЦАРІВ ЛЕГЕНДА, ЧИ ІСТОРИЧНА ПРАВДА?

Ось і знову зворушує нас містерія Новонародженого. Знову линемо серцем туди, де ми колись першої зірниці очікували, і знову здається нам, що серед зоряної ночі почуємо, як морозне повітря передасть нам голоси дзвонів з наших верховин, які кликатимуть нас до трибанної церкви на Різдвяну Утреню...

І знову загомонять колядки,.. а між ними та, про трьох царів зі Сходу, які принесли Ісусові ладан, миро і золото і віддали Йому царську шану.

Але чи колядки про трьох царів є лишень леґендою, побожною піснею, чи може вони відтворюють дійсну, історичну правду?

Розкриваємо книгу св. Євангелії... Одинокий, який описує народження Ісуса, є св. Євангелист Матей. Він визначний учений, при тому дуже солідний дослідник книг Старого Заповіту. Він усе, що описує, порівнює з пророцтвами, щоб утвердити себе і весь людський рід у правдивості Післанництва. Він виказав, що Ісус походить з роду царя Давида, який народився саме у Вифлеємі. Тому і мати Ісуса мусіла туди спішити, щоб зголоситися до списка населення. А рід Ісуса Євангелист виводить від Авраама та каже: «А всіх поколінь від Авраама до Давида чотирнадцять, від Давида до Вавилонської неволі — чотирнадцять, від Вавилонського виселення до Христа — поколінь чотирнадцять». На всі свої твердження, в зв'язку з народженням Ісуса, має Євангелист відповідники в пророцтвах: у першій книзі Мойсея, книзі Хроніки, книзі Рут, книзі Царів, книзі Ездри.

Матей оповідає, що за часів царя Ірода прийшли були до Єрусалиму Мудреці зі Сходу, при чому не подає їх числа, ані не описує їх ближче, лиш каже, що цар Ірод їх достойно прийняв. На їх запит, де народився Цар Юдейський, казав Ірод те питання в книгах Старого Заповіту провірити, і на основі заподань знатоків письма поінформував їх, що Цар народився і перебуває в Вифлеємі.

Мудреці дійсно знаходять Ісуса в Вифлеємі, падають лицем перед Ним і віддають Йому царську пошану. Потім відчиняють свої скарбниці і офірують Ісусові дари: золото, смирну, або миро. Що такі дарунки Ісус мав прийняти від мудреців зі Сходу, є згадки в трьох псальмах Давида та в книгах пророка Ісаї.

Але що означають ті три роди дарунків? Смирна, або миро — це пахучий олійок, яким ще досі намазують голови володарям на знак переняття ними верховної влади. Ладан, або кадила з пахучих квітів та живиці, вживається тоді, коли віддається комусь божеську або високу державну честь. А золото — це від давніх віків узвичаєний найшляхетніший дар, що його складають піддані своєму володареві при особливших нагодах, а головно при коронації.

***

Тому запитаймо себе — чи в згаданому євангелії не зайшла, може, якась помилка, коли там же говориться не про царів, а про мудреців зі Сходу... Але на таке питання ми мусимо відповісти запереченням. Ані в одному з поміж чотирьох евангелій немає ніякої помилки, а тимбільше історичної. Той факт стверджує св. Церква, яка вже в другому столітті по Хр. піднесла була всіх евангелистів до гідности людей, які писали свої евангелії під інспірацією св. Духа, тому й вони не могли в нічому помилитися. Але наші чотири евангелії дістали найвищу апробату непомильности від І Вселенського Собору в Нікеї 325 року. При тому мусимо мимо волі згадати, що вже в перших віках по народженні Христа вороги християнства і різні поганські секти намагалися підірвати віродостойність змісту евангелій, але ані їм, ані їх наслідникам ніяк не вдалося

підірвати ту віродостойність. І вони вже довгі століття мовчать!

А коли так, що евангелії нічого не згадують про трьох царів, то чи можемо ми без усяких застережень прийняти, що коляди про Трьох Царів є лишень людською вигадкою, або лиш леґендою?

Той наш сумнів підсилював би ще один факт, з яким стрічаємося по церковних книгах, збірниках церковних пісень, що Ісуса відвідали волхви, або жреці, зі Сходу. Виходило б з того, що до Ісуса мали б прийти три групи: мудреці, царі і волхви... А хоч би на позір так виглядало, то стало стрічаємося — чи по книжках, колядах, переказах і побожних оповіданнях — з одним фактом: ми не знаходимо ніде ані одної згадки про три групи, лише всюди чуємо про одну, яка офірувала Ісусові ладан, миро і злото. Але і в старозавітних пророцтвах ми ніде не знайдемо написаного, що Ісуса відвідають три групи, а всюди стрічаємося з пророцтвом, що до Ісуса прийде лиш одна група мудреців...

***

На канві тих міркувань виринає ось яке питання: коли б Три Царі були лишень леґендою, то чому латинська Церква, вже в дуже ранньому середньовіччі, в часі, коли ще не було церковногоросколу, встановляє урочисте свято Трьох Царів і наказує його святкувати тиждень пізніше по дні народження Ісуса? А фактом є, що латинська Церква, вже перед настановленням того свята, устійнила прізвища тих царів: на Каспар, Мельхіор та Бальтазар, і вже тоді посідала дані про їх життепис і їх місце побуту, як також була ознайомлена з їх державним становищем. В той спосіб устійнила, що побут царів у Вифлеемі є історичною подією.

***

При тому треба нам пригадати собі, що наші навіть найдавніші коляди на Україні, які постали внедовзі по прийнятті християнства, оспівують Царів, які прийшли з поклоном до Вифлеемського Ісуса.

Одною з-поміж найстарших і найбільше знаною до сьогодні колядою на Україні є коляда «Бог Предвічний». Її мелодія походить ще з давніх поганських часів. Це була бойова, маршова пісня дружинників наших поганських часів. За часів християнства замінено поганський текст тої пісні на християнську колядку-гімн, але задержано стародавню маршову будову мелодії (погляд епископа Григорія Лакоти з Перемишля). В тій коляді, між дальшими стихами, маемо такий знаний рефрен:

«Тріє Царі, де ви ідете?
Ідемо в Вифлеем,
Вінчуем зі спокоем..
І повернемся!».

А в старовинній волинській коляді «Ой видить Бог...» яка мала постати навіть скорше, як «Бог Предвічний», співається до сьогодні:

«Стала слава у вертепі:
Тріє Царі
Несуть Христу дари...».

А в пізніших українських колядках, чи різдвяних піснях, часто повторяються слова — чи то про трьох царів, чи трьох мудреців, а навіть волхвів. Уживання тих трьох назв, і то напереміну, стрічаемо у церковній літературі цілого ряду інших християнських народів, а під словом «Волхви» розуміється всюди жреців, служителів культу.

А вкінці запитаймо себе, чи ті три номенклятури взаемно себе виключають і викликують непорозуміння між евангелією Матея, піснями і писаннями, чи може ті противенства є лише позірними?

***

Ми знаємо, що Вифлеемська звізда привела була до Вифлеему звеличників Ісуса, а потім вказала їм безпечну дорогу повороту домів... Тому і ми йдім услід за тою звіздою до старовинної перської, тепер Іранської й Азербайджанської землі.

Знаємо з історії, що ті країни Сходу ще за давніх історичних часів займалися позаматеріялістичними, трансцедентальними питаннями, шукали за тим нематеріяльним еством, яке сотворило небо, землю, весь живий та мертвий світ, цілу вселенну.

І про таку групу перських учених, званих магами, або чарівниками, згадує батько нашої модерної історії, грецький учений Геродот. Він каже, що маги походили з Азербайджану. Вони є учнями великого мислителя Заратустри (Зороастра). Про них знав також Платон, який на тему науки Заратусри провадив дискусії зі своїми учнями, знав і Пліній, Плютарх, Діо Хризостом та ін.

Приблизно 1000 років перед Христом народився був у шляхотському роді над рікою Дарія, в Персії, релігійний мислитель Заратустра, Зороастер. Свої метафізичні думки висловлював він у поемах і одах на честь надземних духів. Він каже, що світом володіє лиш один добрий бог, на ім'я Агурамазда. Є і злий дух — Агріман, який ширить зло, але він підлягає Агурамазді. Людина має вільну волю вибирати або службу добру, або злу. Коли вибере службу добру, буде примірно жити і творити

добро, то її за життя жде благословення, а по смерті — вічне, щасливе життя. Коли вибере зло, жде її і на цьому, і на тому світі вічна мука і кара. (Енциклопедія Британіка).

Заратустра став основоположником староперської династії царів, з якої, між іншими, походили знані нам з історії завойовники Греції — Кир і Дарій.

Науку Заратустри доповнювали, стилізували і кодифікували його учні, знані з історії як маги. Вони стало проживали у дворі перських володарів. Виключно до них належав обов'язок виховувати наслідників перського престолу, бути провідниками і служителями релігійного культу, за що їх називано волхвами, або впрост жрецями. У всіх державних і політичних справах вони були сталими дорадниками володарів-монархів. Вони в його імені виконували всі його зарядження. Тому прислуговувала їм, при виконуванні державних чинностей, така почесть, яка належала самому монархові. Тому і називано їх царями. Позатим були вони визначними вченими і пильнували всіх проявів не лише державного, але культурного і наукового життя. Відси і походить їх назва: мудреці. Тому кожен маг мав три титули: цар, мудрець і волхв, або жрець. Ось і розв'язка, хто саме прийшов, в імені перського монарха до Ісуса.

Маги полишили по собі, між іншим, збірку релігійних творів, яка має назву: Книга Авести. Там говориться ближче про відношення людини до бога Агурамазда. Там, на основі науки Заратустри, пояснюється, що добра людина потребує Бога як охорону перед злом і допомогу в творенні добрих діл. Але і Бог потребує добрих людей, бо лише через них він може осягати свої цілі, подібно як полководець потребує відданих йому вояків, щоб свою ціль осягнути.

І саме Агурамазд з болем серця запримітив, що злий дух чимраз більше людей перетягає до себе, зло поширюється, а добрі люди не мають сили на це реаґувати. Тому Бог каже, що пошле на землю людину, яка буде втіленням Бога і Його сили. Саме вона скріпить духа добрих людей та допровадить до того, що зло буде усунене.

Але маги не мали відповідних даних у своїх книгах, які ближче і докладніше означували час, місце і характер втілення Бога та появи Його на землі. Тому вони почали шукати за тим поясненням по всіх релігійних писаннях знаного їм тодішнього світу. І так дійшло до того, що маги почали також основно студіювати книги жидівського Старого Заповіту.

І саме тут вони знайшли те, за чим наполегливо шукали. Там же був докладно поданий час і місце приходу Спасителя у цей світ. А їх знання астрономії дозволило їм орієнтуватися в дорозі на зорі.

Очевидно, що про таке знаменне відкриття мусів знати і монарх і зацікавитися тим. Без його відома і помочі не могли мудреці вдатися в далеку і довгу дорогу через непроглядні пустині, бо підчас довгої, кілька місяців триваючої подорожі сами були б наражені, навіть на утрату власного життя. Святі образки показують, що з мудрецями йшла каравана, зложена з цілого ряду верблюдів, нав'ючених різним добром. Мусіли вони також мати відповідну сторожу, відряджену царем.

Ці міркування логічно допроваджують до висновку, що мудреці були посланцями самого перського царя і в його імені пішли до Вифлеєму поклонитися Новонародженому. Але чи прибуття їх наступило точно по приході на світ Ісуса, чи якогось пізнішого часу, цього напевно ствердити не можна. Зате ці перські мандрівники були першими, що, як чужинці, прибули віддати честь Богочоловікові.

По повороті мудреців на Схід, почалася ширитися Христова наука в Персії та сусідніх країнах, почитання християнської віри обняло широку територію, яка сягала від устя рік Евфрату і Тигру, аж до Вірменії та Кавказу. Не зважаючи на різні зміни й ускладнення в державно-політичному житті наша віра перетривала там аж до часів арабських воєн Магомета. Релігія Магомета усунула християнську, але не цілком... Острови християнства, останки організації магів-громад Заратустри стрічаємо на Сході ще й до сьогодні.

***

І ми в часі Різдвяних свят, заглиблені у величі Вифлеємської містерії, згадуємо і ту подію, що Той, який прийшов до нас, як посланець Свого Вітця, мусів покинути царське місто Свого народження, — Вифлеєм, щоб рятувати Своє життя перед наміченим скритовбивством Ірода. А коли час небезпеки минув, вернувся до Галілеї, щоб Своєю любов'ю обняти всю вселенну.

Також і ми мусіли покинути нашу рідну землю, понад яку немає ані кращої, ані багатшої на світі, щоб оминути переслідування нашого відвічного ворога, але коли настане слушний час, — вернутися туди, осяяні сильним, благородним духом, вірою та незломною жагою творити добро всім, яких любити наказав Новонароджений.

А. Юриняк

НОВОРІЧНЕ

На вулицях гула пістолів стрілянина,
Добігла ночі вже дванадцята година,
А містер Стар і містер Нов, узявшись в боки,
Дискусію звели завзяту і глибоку —
(Були вони сусіди цього дня,
Один вперед ішов, а другий — в небуття).

Про те, куди йде світ,
Яка жде всіх нас доля,
Куди і як тікати слід,
Як «Чайна» рушить в поле:
На Місяць, чи на Марс,
Чи далі кудись, може,
І партія яка у цім поможе?..

Обміркували все, ґльобально,
І перейшли евентуально
До справ еміґраційних,
Церковно - традиційних,
І навіть суто політичних,
Сказати б так — патріотичних.
(Були бо Стар і Нов завзяті патріоти,
Горою за народ, а диктатурі — проти).

Списати всю дискусію — не сила нам,
Та й нудно було б читачам, —
Отож ми подамо лиш дещо.
Наприклад, «Зустрічі»: страшна проблема!
Не знаєш — чи вітать, чи анатему
Шпурнуть «тим, звідти» до лиця?
Якщо ж гостину чемну дати —
Чи слід товкти про себе без кінця,
Чи їхню розповідь «на вус собі мотати?..

А знов Патріярхат — ну як його назвеш?
Бож Львів і Київ - наш і люд вкраїнський весь:
Чи католицький він, чи православний,
Чи в «Реформованій» Творця він славить!

Або питання — гей, Конґресу Світового:
Ну як тут підійти до нього,
Щоб спокій духа зберегти,
Щоб слушну розв'язку знайти —
Від кого й скільки делеґатів?
А як мандати провіряти?!

Не диво, що сусіди Стар і Нов
Що не візьмуть — конфлікт готов,
Один другому честь і совість відбирають
І яничарами себе взаємно прозивають.

Така картина новорічна
Була би справді вже трагічна.
На щастя, це лиш сон. І хоч усі ми грішні,
Та маємо і явища потішні,
А з них найперше — наш народ,
Що «вгору йде, хоч був запертий в льох».

Віки народ перетривав,
Не дав себе, ім'я своє згубити —
Не дасть він і тепер нікому себе вбити!

Я. Шумелда

ДЗВОНИТИМУТЬ ДЗВОНИ

Однією з найбільших особистих цінностей, які має людина-одиниця — це її особиста свобода. Свобода вірити в Бога й молитися до нього, а не бачити позамикані храми Божі та розгули атеїстичної пропаґанди. Свобода мати свою думку на різні проблеми суспільного життя, а не бути змушеним механічно повинуватися волі здеґенерованої кліки можновладців. Свобода вільно гуртуватися, а не лише під наказом тюремно-деспотичної системи. Свобода спокійно спати без страху, що з'явиться «чорний ворон» і снитимуться жорстокі тюремні побої та мандрівка на далеке заслання. Змога свобідно вибирати своє звання та місце поселення, а не виконувати примхливу волю бюрократа якоїсь імперіялістичної машини. І право на свобідний і об'єктивний розгляд проступку, коли його людина з тих чи інших мотивів поповнить.

Без особистої свободи людина стає рабом. Вона є тоді духовим і політичним невільником. Її тоді зводиться до рівня скотини й дуже далеко від тієї гордої та творчої істоти, яка була «створена на образ і подобу Бога».

Шлях до повної особистої свободи, яка є ґарантована конституціями всіх свободолюбивих держав, включно з країною, в якій ми живемо, був довгий і затяжний. Спочатку особиста

свобода та всі привілеї належали лише до гурту королів і князів. Тоді вона була поширена на групи багатих маґнатів. Згодом на вищу та нижчу аристократію. Ще далі на прошарки інтеліґенції та населення міст. І врешті на селянські і робітничі маси. Але ще й сьогодні в багатьох частинах земної кулі сотні мільйонів людей живуть далі на рівні скотини та в духовому й політичному рабстві. Вони не мають свободи ні молитися, ні мати свої суспільні погляди, ні плекати свою власну особовість, ні права на свобідний вибір звання та поселення. «Чорний ворон» кружляє далі й концтабори ще не зникли з лиця землі.

Але для забезпечення повного розвитку одиниць та для розвитку особовости вищого порядку потрібна свобода для згуртовань одиниць, які живуть на одній території, пов'язані зі собою спільною культурою, спільним минулим та спільними ідеалами. Це — національна свобода, що її мають народи у формі власної суверенної держави. Вона дає змогу народам забезпечити повний розвиток одиниці та змогу порядкувати по-своєму своє суспільне життя й робити це без чужого бука, без чужих погоничів і без чужих облудних теорій. Національна свобода дає одиницям і народам змогу говорити мовою їхніх батьків, розвивати власні культурні та суспільні цінності, будувати власний політичний лад по лінії власних традицій, інтересів та ідеалів. Ця свобода дає народам змогу розгорнути повністю всі свої сили і вносити у світову скарбницю культурних і матеріяльних здобутків свій власний вклад. І як не можна уявити собі здорового суспільства без свобідних, творчих, і всебічно розвинених одиниць, так світовий культурний і суспільний поступ є неможливим без існування вільних народів. Народи без національно-державної свободи нидіють, затрачають великі творчі сили і є лише погноєм для штучних і звироднілих імперіяльних творів.

Право всіх народів на їх національно-державну свободу так практичне здійснювання цього права були реалізовані крок за кроком на протязі століть людської історії, а зокрема 18-го, 19-го і 20-го століття. І здійснювання цієї великої засади вимагало також розуму, поту й крови десятків поколінь подібно як це було з індивідуальною свободою. З кількох панівних націй національна свобода поширилася на десятки поневолених, менших і бідних народів. Але як сьогодні є ще сотні мільйонів одиниць — невільників, так і багато народів земної кулі ще стогне в чужому колоніяльно-імперіялістичному ярмі.

Одним з перших народів, які в модерній історії унезалежнилися від чужого, колоніяльного ярма, була країна в якій живемо — З'єдинені Держави Америки. Це сталося не так давно, бож щойно в 1976 році будемо святкувати двісті літ від дня, коли Американський Континентальний Конґрес прийняв резолюцію про відділення 13-ти американських колоній від метрополії та дзвони у Філядельфії, де зібралися представники молодої нації, проголосили світові волю цієї нації жити власним суспільним життям і ґарантувати всі можливості розвитку для одиниці. За тим проголошенням прийшло 7 років затяжної боротьби, в якій так чи інакше брала участь кожна людина молодої нації. Пригадаймо не лише всі успіхи, але й неуспіхи в цій визвольній боротьбі. Не забудьмо про критичну зиму 1777/78 року, коли розбиті ворогом, виснажені, голодні та обдерті частини армій молодої держави зимували у Фордж Валей. Тоді все під кожним оглядом виглядало безнадійним. Відсвіжім у своїй пам'яті довгі, сірі та безсонні ночі генерала Вашінґтона, згодом першого президента цієї країни. Але його залізні нерви, незломна віра у велике майбутнє нової нації та непохитна воля всієї молодої нації перетривали цю кризу. І як звичайно буває після кожної кризи, прийшли успіхи в боях і на зовнішньо-політичному відтинку, де знайшлися союзники. Пригадаймо теж ці безконечні труднощі, які мала ця молода нація у своїх перших десятиліттях існування. Але після цього прийшов буйний розквіт. В 19-му столітті почався рух всіх сил молодої нації в центр і захід північно-американського континенту, який докотився до берегів Тихого Океану. В тому ж столітті виросли сотні нових міст, тисячі фарм, фабрик, шкіл, бібліотек тощо. Нація, яка перетривала важкі проби історії, діставала щедру заплату.

В той час коли ЗДА переживали свої народини, труднощі, а згодом десятиліття буйного розвитку, Україна, втративши рештки своєї політичної самостійности у формі козацької Гетьманщини, ставала предметом плянової асиміляції і безпощадного визиску деспотичної царської імперії, яка постала на кістках і руїнах десятків народів. Хвиля царсько-московського деспотизму, здавалося, перемогла всі прагнення до індивідуальної та національної свободи, які з такою силою та енергією виявилися в періоді Козаччини. Україна втратила не лише право та змогу розвиватися політично по лінії власних традиційних свободолюбивих ідеалів, але й розвивати свою культуру, науку й релігійне життя. Ганебний акт Валуєва забороняв навіть вживати українську мову як літературну мову. Кріпаччина перемінила села в пекло й руїну, яку так яскраво описав

кріпак і геній Тарас Шевченко.

Але саме Шевченко, який бачив особисто саме дно цього соціяльно-політичного пекла, зведення людини до рівня скотини, культурний занепад країни і русифікацію, своїм віщим духом передбачав, що розкуються закувані народи, що встане Україна, світ правди засвітить і помоляться на волі невольничі діти. Він закликав своїх земляків, щоб вони збагнули хто вони, себто пізнали свою минувшину, зрозуміли великі цінності, які є в українському народі, та пізнали промахи, які довели до національного та соціяльного поневолення України.

Віщі слова Шевченка, який мріяв про Українську Правду та українського Вашінґтона з його праведним законом, здійснилися. Історичний Акт 22 Січня 1918 року, знаний в українській історії як Акт Самостійности Української Держави, проголосив це саме, що зробила Американська Декляраціія Незалежности з 4-го липня 1776 року. Через нього Українська Центральна Рада, зформована з представників усіх українських політичних груп, суспільних і культурних організацій українських земель, заявила світові, що український нарід творить свою власну, суверенну державу — Українську Народню Республіку та що він ґарантує всі права одиниці, суспільних і етнічних груп. Україна — цей, ще недавно скований Прометей, якому ворог-орел не міг випити його живущої крови, стала в коло вільних народів світу.

Коли святкуємо цю велику історичну подію в житті України та світу, пригадаймо ще зимовий день 22 січня, коли сніги й льоди сковували Україну. Відсвіжім у своєму серці гомін дзвонів Києва, Умані, Полтави та інших сіл і міст України, які голосили цю радісну вістку. Відтворім всю велич події, коли Прометей-Україна скидала свої окови і перед українським народом розкривалися нові горизонти для його політичного, суспідьного, духового та матеріяльного росту.

Цей великий День прийшов після темної ночі українського 19-го століття. І він виглядав на якусь містерію. Горді колони українського війська, часто в кольорових козацьких одностроях 17-го і 18-го століття, схожі були на якусь казку про відродження завмерлого світу. Активні й енергійні постаті культурних і суспільних діячів, серед яких часто можна було бачити маєстатичну постать історика Михайла Грушевського, виглядали на якесь чудо відродження української провідної верстви, якої вчора здавалося, ще ніде не було. Але цю містерію-чудо можна легко зрозуміти, коли збагнути ті великі цінності, які заховані в масах українського народу та в століттях української історії. Їх можна зрозуміти коли знати цей безмежний гін до свободи та повного й творчого життя, коли вслухатися у віщий голос Тараса Шевченка, який збагнув глибину та невичерпаність тих сил. Цей день стане більш зрозумілий, коли приглянутися мозольній праці українських істориків, етнографів і письменників, які допомогли українському народові віднайти себе. І його можна зрозуміти, коли приглянутися українським народнім масам, які попри всю русифікацію й асиміляцію зберегли свої народні традиції та мову. І в цьому образі сил не можна поминути тих, яких за українську справу заслано на Сибір, чи які змушені були працювати для України далеко від рідних земель.

Коли думаємо про морозний День 22-го Січня 1918 року, не забудьмо також про березневі дні 1917 року, коли в Петербурзі військові формації, в яких було багато українців, повалили зненавиджений царат, що був символом національного, соціяльного та індивідуального гніту. Пригадаймо теж весняні місяці того року, коли з Петербугу, Москви, Царицина й здавалося усіх місць розлогої імперії Романових плили до Києва українські вояки й старшини, які досі служили в чужих арміях. Може серед них побачимо магнетну постать Симона Петлюри, вдумчиву постать Євгена Коновальця й виструнченого лицаря — Андрія Мельника.

Але будівництво української держави та політично-суспільного ладу від самих основ після так довгої ворожої окупації та серед моря розбурханих революцією соціяльних пристрастей, було дуже складне. Будова нової держави вимагає не лише зрушення великих суспільних енергій, але й твердих доосередніх сил, залізного правопорядку, ясного пляну, досвіду та невгнутости будівничих. Цього останнього ряду передумов успішного державного будівництва бракувало так часто в переломових моментах української історії. Нахил до розпорошування чи навіть самознищування українських сил висів немов якесь прокляття над цією багатою, творчою та свободолюбивою Гелладою. Це будівництво було також об'єктивно далеко складніше за оборону та ставання ЗДА. Тут після відділення 13-ти колоній від метрополії залишалася в основі схема адміністрації, зберігалося господарське та суспільне життя, хоч і в них виринули великі прогалини. Але тут не треба було починати все наново й можна було відбудовувати поступово.

Одною з сотень труднощів у цьому державному будівництві був історичний поділ українських етнографічних земель між двома головними окупантами — Російською Імперією

та Австро-Угорською монархією. Такий двоподіл вирізьбив глибокі психологічні різниці між цими двома вітками українського народу. Тепер попередні імперіяльні кордони та ці різниці ставали перешкодою для з'єднання сил всього народу. На деякий час, побіч уряду в Києві, обставини змушували також творити уряд Західньо-Української Народньої Республіки у Львові та організувати дві різні армії. Але цю проблему, хоч може більше теоретично, чим практично — розв'язано другим важливим українським державно-творчим актом — Актом Соборности з дня 22-го січня 1919 року, що його сьогодні також святкуємо. Він немов затирав границю на Збручі, що вирита була між українцями чужими окупаціями. Так, у січні ми відзначаємо не лише Акт Самостійности Української Держави після довгого періоду бездержавности, але одночасно об'єднання в цій державі масиву українських земель і українського населення.

Внутрішні труднощі розбудови самостійної Української Держави та складність її оборони назовні були утруднені зовнішнім положенням. Україна не одержала такої підтримки, як її мали після Фордж Валей З'єдинені Держави від таких першорядних тоді світових потуг як Франція та Еспанія. Держави Антанти, замість піддержати свободолюбиву та демократичну по своїй природі Україну, піддержали політично та військово менші країни, які мали претенсії на Галичину, Західню Волинь, Закарпаття, Буковину та Молдавію. Їхні військові та інші місії піддержували на Наддніпрянщині військові частини російських генералів, які мріяли про відновлення «единої та неділимої» Росії. Така постава Заходу лише лляла воду на млин більшовиків, які, закріпившися на центральних московських землях, почали наступ на Україну зовні своїми військовими з'єднаннями, а зсередини своїми аґентурами та підступною пропагандою.

Молода Українська Народня Республіка опинилася у війні на всіх фронтах з внутрішнім включно. Українські армії були здесятковані боями, тифом, браком харчів і зброї та неладом у власному запіллі. Уряд цієї держави змушений був залишити рідні землі та опинився на чужині.

Більшовики, захопивши силою та підступом головний масив українських земель, не могли вже затерти факту народження та існування Української Держави. Вони рішилися замилювати очі українському народові та світові своїм сателітнім урядом для України під назвою Українська Радянська Соціялістична Республіка, чи коротко УРСР. Цей уряд не був створений ні українським народом, ні його правосильно вибраними представниками. Він був штучно накинений згори за тією самою рецептою, яку Москва так часто вживала згодом, покликаючи до життя сателітні уряди після Другої світової війни в країнах, які знайшлися під її військовою контролею у висліді воєнних операцій. УРСР — це невдалий суроґат української держави, з якої Москва вибрала та продовжує вибирати далі рештки українського змісту. Вона використовує УРСР як засіб для соціяльного та національного поневолення України та цілковитої її русифікації.

Але боротьба за самостійну українську державу триває далі. Її продовжує в першу черґу сам український нарід — цей невгнутий Прометей, якому знову довбуть ребра й серце видирають. Він здвигнув нові фронти і відтинки боротьби на рідних землях і еміґрації. Українська Фордж Валей продовжилася на багато зим, але дух українського народу, цей безсмертний Прометей і Вашінґтон, не здається. Він горить великою жадобою свободи та живе серед сірих буднів візією великого дня, коли розкуються знову закованi народи. І цей нарід, який перетривав темну ніч 19-го століття, почне знову свій переможний похід. Цим разом він знайде підтримку у всіх свободолюбивих народів світу. Це буде великий похід проти рабства та тиранії в ім'я національної, соціяльної та особистої свободи, себто тих великих ідеалів, за які змагалися десятки поколінь українського та других народів, і які лягли в основу Актів Самостійности та Соборности України.

Прискорити цей похід і допомогти йому стати успішним, може кожний з нас своєю працею для українських свободолюбних ідеалів, для скупчення всіх українських визвольних сил та для здобуття Україні союзників назовні.

Прийде неминучо час, коли в Україні дзвонитимуть знову дзвони свободи й коли до Києва та в Україну плистимуть українці зі всього світу, щоб захистити та розбудувати власну народовладну державу. І на поклик дзвонів Києва відгукнуться дзвони Філядельфії, Парижу, Лондону та їх гомін покотиться по всьому світу. Разом з ними дзвонитимуть дзвони замріяної Білоруси, гористої Грузії, прибалтійських країн та інших нині гноблених народів.

О. Бойків

ЧЕРГОВА МОСКОВСЬКА КОНСПІРАЦІЯ

Револьтуючим є оте московське ставлення до приїжджих в Україну українців як туристів, які хоча й родились та виростали в Україні — їм московське начальство обов'язково придає «провідника», насправді ж «хранителя». Нічого дивного, що ті українці, після побуту в Україні, повертають не тільки огірчені, а прямо духово і національно розбиті. «Ніде по містах України ви не почуєте української мови», - стверджує навіть Віра Вовк, якій до того ж одна московка в поїзді Москва-Харків сказала одверто: «Ви говорите циганською мовою»! Можна припускати, що це Віру Вовк, батько якої Евстахій Селянський боровся в рядах Українських Січових Стрільців за самостійність України, а пізніше в тих же рядах обороняв самостійну Україну, — що це не тільки її глибоко вразило, а прямо револьтувало. Ось і рівність у московському виданні!

Українці-туристи, які їдуть в Україну, — бачать мури різних старинних будинків, бачать музей Леніна, бачать «Тарасову могилу» і з цим повертають назад. Вони не можуть і не мають права говорити з українцями-робітниками, з українцями-колгоспниками, більше цього - їх навіть не впускають до їхніх рідних сіл! Певно, що московський «Добробут» в українських селах такий «великий»,що його не можуть бачити навіть уродженці тих сіл. «Може ще по селах зберігається українська мова», — пише Віра Вовк, алеж вона ні в одному селі України не була, пише наздогад, висказує своє «побожне» бажання, щоб бодай українське село зберегло рідну мову. Алеж бо по містах України існують тисячі різних шкіл та університетів, де навчання чи виклади відбуваються українською мовою — і як це так, що ті тисячі й тисячі української молоді, яка висипається на вулиці міст із своїх шкіл, немов на кивок пальця переходить на московську розговірну мову?! Значить, українська мова ще допущена тільки за зачиненими дверима. До якогось часу, треба сказати! «Злиття націй» не є пустою фразою в «новій програмі» московської комуністичної партії. Таке «злиття націй» започатковано вперше після революції 1905 року, бо до того часу були — «великороси», «малороси», «бєлороси», а після революції були вже тільки «рускіє». Друга революція 1917 року поклала край тому «злиттю націй» і довела до повного розпаду Московської імперії. XXII з'їзд московської комуністичної партії намагається знову продовжувати національну політику московських царів, ту саму політику, яку змела з лиця землі революція 1917 року.

Остання подія, яка сталася на вересневому пленумі московської комуністичної партії, ще більше підкреслює, що хоча й законспіровано, але московська імперіялістична влада не бажає нічого випустити із своїх рук. На тому ж пленумі московської комуністичної партії і Косигін, і Брежнєв, а пізніше в Києві Шелест підкреслювали, що «раднаргоспи виконали добру роботу», а Шелест у Києві навітть твердив, що «з їх ліквідацією не треба поспішати»! Чомо воно так сталося і що це означає? Крім радгоспів в Україні існував ще центральний, себто республіканський верховний орган — Укрраднаргосп і Республіканська Господарська Рада. Це не значить, що українське народне господарство не виконувало своїх зобов'язань супроти Москви і тому треба було зліквідувати раднаргоспи, бо вже в «Рад. Україні» за 13 листопада подана інформація, що «Українська РСР виконала семилітній план», отже на півтора місяці швидше встановленого речинця. Отже, яка справжня причина ліквідації раднаргоспів, коли всі «вожді» стверджували, що ті раднаргоспи виконали добру працю? Чому раптовий поворот до безоглядної централізації, ліквідації раднаргоспів, утворення цілого ряду союзних міністерств і підпорядкування їм всіяї економіки Совєтського Союзу?

Єдиною і найважливішою причиною треба вважати не «територіяльний поділ економіки», а тільки те, що республіки почали счисляти все, що Москва у них загарбує, не даючи якої звітности. Це вельми велика небезпека, коли буде в Києві чоча б лише якась група людей, які будуть знати, скільки і чого Москва викачує з України. Другою менш важливою причиною ліквідації раднаргоспів було те, що Укрраднаргосп почав був розбудовувати в Україні легку індустрію, щоб не імпортувати з Москви готові товари, за які Україна платить в десять разів вищу ціну, при чому ті товари не є найліпшої якости. Все інше є пусті фрази для законспірування імперіяльної системи. Косигін так у розпалі промови підкреслив, що «економіка Совєтського Союзу творить одну цілість», отже ніякого територіяльного поділу бути не може, бо це призведе до небезпечних наслідків. Очевидно, що утворення Укрраднаргоспу та Республіканської Господарської Ра-

ди вело до певної централізації всіх відряджуваних в Московщину сирівців з України. Ліквідація раднаргоспів і Укрраднаргоспу встановлює попередню систему, а саме: московські міністерства безпосередньо пов'язуються з поодинокими, зокрема великими підприємствами в Україні, які й безпосередньо їм підлягають та виконують їхні накази по поставках. Хто буде завдавати собі труду в Україні, списувати та счисляти все те, що московські міністерства забирають від різних підприємств України? А якщо б і знайшовся такий відважний,чи український патріот-сепаратист, з ним можна буде легко розправитися. Все пливе одним неконтрольованим руслом до центру «світової революції», насправді ж Московської імперії.

«Цими днями — говорив на пленумі в Києві П. Ю. Шелест, — Рада Міністрів СРСР затвердила Положення про соціялістичне державне виробниче підприємство, за яким права підприємств у господарській діяльності значно розширюються. Тепер підприємствам буде встановлюватись лише загальний норматив оборотних коштів...» Отже «одна економіка для цілого Союзу» і уряду УРСР не має найменшого голосу, не може впровадити хоча б найменшої зміни, навіть тоді, коли бачить, що ця «одна економіка» спотикається, зазнає важких перебоїв. Уряд Української РСР не має права в Україні навіть в дрібних державних підприємствах; їх будуть безпосередньо з Москви підганяти й диктувати пляни до виконання. Очевидно, що П. Ю. Шелест записує це на рахунок не москалів, а українців, коли поставали які-будь недомагання чи невиконання.

... Так протягом семирічки жадного року не були виконані пляни з нової техніки. Тільки за шість місяців цього року не виконано 79 важливих завдань по розробці і впровадженню нових машин, приладів і технологічних процесів».

Не треба бути П. Ю. Шелестом, щоб знати, від кого це «невпровадження» залежить і хто поносить повну відповідальність за це опізнювання виробу нових, ліпших машин для індустрії в Україні. Але, як в минулому, так і тепер, себто як за Сталіна, так і за Косигіна вся вина спадає виключно на її колонію, а не на метрополію. Правда, нині вже ніхто в Україні не лякається Сибіру, як колись за царів, чи ще й за Сталіна: там, на Сибірі, вже мільйони українців.

«В світлі чудових успіхів радянського народу чого варта наскрізь фальшива пропаґанда буржуазної преси і радіо про те, що у нас нібито виникла якась «криза», «технічний застій» в промисловості і в економіці».

Припустім на мент, що Косиґін, Брежнєв і Шелест говорять правду, що ніякої кризи в Совєтському Союзі немає, що раднаргоспи добре виконували свою працю, — то пощо та вся безоглядна централізація, пощо поворот до сталінізму? Коли насправді немає кризи, тоді є страх, що Республіканські Господарські Ради будуть счисляти все те, що загарбує Москва! Для Москви ліпше «один хазяїн, якому все належить»!

«Нам необхідно значно поліпшити якість продукції, піднести культуру і естетику виробництва, технологічну і виробничу дисципліну на всіх підприємствах України з тим, щоб їх продукція була високоякісною і не поступалася перед кращими зарубіжними зразками».

Можна бути певним, що навіть П. Ю. Шелест не вірить у поліпшення якости індустрійної продукції, якою на тисячі кілометрів кермуватиме Москва. Вона вже кермувала тою індустрією впродовж десяток років і про наслідки цього кермування говорив Микита Хрущов, коли пленум московської комуністичної партії вирішував у 1958 році утворювати раднаргоспи. Правда, московське комуністичне панство не хотіло виїжджати з Москви до раднаргоспів і там працювати, а чекало терпеливо того менту, коли його інтриги та залякування про «одторгнення України од Москви» переможе над партійно-державним проводом. І воно, те панство не програло, а виграло, воно знову зайняло свої попередні місця й тепер доведеться розплачуватись тим, які передше підтримували Микиту Хрущова й домагалися «децентралізації економіки для більш успішного її розвитку». Вже осінню, себто напередодні вересневого пленуму московської комуністичної партії, дійшли були сюди вістки про розстріли в Україні «деяких провідних людей», одначе все це вимагало й вимагає перевірки. Після того, що схвалив вересневий пленум московської комуністичної партії, можна припускати, що розстріли в Україні були як наслідок спротиву отій запляннованій і вересневим пленумом схваленій «галузевій системі», насправді найбільш сцентралізованій, як за доби Сталіна. Ще й нині де-не-де чути одверті, неприховані голоси проти «галузевої системи», значить, ще всіх не вистріляли в Україні. Ось для прикладу в «Комуністі України», ч. 11, 1965, В. Чепінога пише:

«... На нашу думку, мають рацію ті економісти, які вважають, що норматив співвідношення більшою мірою залежить від типу підприємств, ніж від його галузевої залежности». Але пленум московської партії вже вирішив, а Верховна Рада Совєтського Союзу узаконила: —

«хай буде й гірше, щоб тільки нічого не випускати з московських рук».

Центральне Статистичне Управління в Москві і Українське Статистичне Управління подавали кожнорічно від менту утворення раднаргоспів «розвиток економії» і «приріст всієї продукції». Більше цього, за останню семилітку випродуковано куди більше, як «передбачувано контрольними цифрами» — і нагло відбувається поворот до сталінського періоду, себто до «галузевої системи», сцентралізованої в одних руках, себто в Москві!

«Одним з основних недоліків управління промисловістю через раднаргоспи є те, що підприємства однієї галузі були роз'єднані по економічних районах, а це ускладнювало організаційне керівництво ними і в цілому галуззю, стримувало технічний прогрес. Багатоступінчастість управління вела до нескінчених погоджень і нерідко породжувала безвідповідальність у роботі. Було принижено роль плянування...».

Якже ж погодити ці твердження П. Ю. Шелеста із статистичними показниками Центрального Статистичного Управління на підставі «сводки» республіканських статистичних Управлінь, де з кожним роком виказувалось дальший розвиток економіки і дальший «успішний проґрес»? Очевидно, не можна навіть ставити питання: «коли в Москві і Києві говорять правду, а коли неправду», бо завжди вони говорять тільки неправду.

«За роки семирічки буде вироблено продукції понад плян майже на сім мільярдів карбованців. Порівнюючи з 1958 роком, загальний обсяг промислового виробництва в цьому році зросте на 83% проти 77% за пляном. За цей час виплав сталі збільшиться з 21.7 до 36.8 млн. тонн, видобуток вугілля — з 164 до 193 млн. тонн, нафти — з 1.2 до 7.6 млн. тонн, газу — з 9.5 до 40 мільйонів кубометрів».

Все це тільки сирівці, які тягне Москва з України, отже чітко доказано циферними даними, що раднаргоспи працювали навіть «понад плян» і не було ніяких економічних підстав для ліквідації, якби не смертельний страх Москви, що ті раднаргоспи почнуть счисляти все те, що загарбує Москва з України. Факт є, що з дня утворення раднаргоспів українська індустрія почала краще працювати, як за часів «галузевої системи» і це було кожнорічно доведено циферними даними. Коли ж тут і там були недотягнення, то єдиною причиною було те, що Москва не хотіла асигнувати коштів, хоча ті кошти були схвалені в бюджеті для Української РСР. Бо вся справа в Україні в її сирівцях, в постійному прибільшенні видобутку тих сирівців, а не в продукції чи виробництві тракторів, які можна дуже добре виробляти навіть у Москві чи в іншому місті Московщини.

Коли вже на попередньому пленумі московської комуністичної партії підносились одверті голоси за ліквідацією колгоспів і коли на цьому пленумі, себто вересневому 1965 року затаєно голоси, які підносились в дискусії, все це свідчить якраз про той смертельний страх, який опановує московських імперіялістів. І О. Косиґін одверто й без всяких «ніжностей» заявив на пленарному засіданні:

«Суть системи лежить у тому, в чиїх руках державна влада, засоби і знаряддя виробництва». А все це в одних — московських руках! одна армія; одна економіка; одна фінансова політика; одна зовнішня торгівля; одна міжнародна політика, себто те, що плянував Ленін, здійснював Сталін і продовжує здійснювати О. Косиґін. Завершенням цього всього має бути «злиття націй», себто утворення одного московського народу на просторах Московської імперії.

Треба бути великим наївняком, щоб цього всього не розуміти й не бачити, але є ще такі українці, для яких вистачають поезійки і брошурки, писані українською мовою, хоча після XXII з'їзду московської комуністичної партії Олександер Корнійчук у Києві на вічу одверто заявив, що «прийде час, коли українські письменники писатимуть тільки московською мовою». Корнійчук, який був учасником XXII з'їзду московської комуністичної партії, дуже добре зрозумів, до чого змагають московські імперіялісти, але не мав відваги стати хоча б в обороні української мови, не то «рівноправности» Української Соціялістичної Республіки в Советському Союзі, а про ту «рівноправність» Ленін так завзято брехав, поки не завоював України. Після того, московський імперіялізм покотився і далі своїм попереднім шляхом, аж до «злиття націй» і господарювання всім та ухвалювання законів для всіх і громлення та терору над усіма. Те, що Хрущов необачно зробив, виправив Косиґін: «все в одних руках, навіть коли воно буде гірше»! Хіба не так було до революції 1917 року? Отже започатковане й випробуване царями треба продовжувати до «переможного кінця».

Денис Квітковський-Квітка

ЩЕ ДО ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

Думав перестати міркувати на голос... Але після дуже докладного й поважного обчислення, мій «книговод» ствердив поза всяким сумнівом, що «Мої міркування» найшли мені чи зробили для мене багато більше приятелів, як ворогів. І то відданих, щирих друзів. Щоправда, найменше в Детройті, але чи це важливе? (На маргінесі й довірочно можу сказати, що в Детройті «Мої міркування» накоїли мені лиха й заподіяли шкоди: Українські клієнти — які, до речі, й так не дуже спішилися до мене з своїми «клопотами», проте хоч крадькома оббивали інші пороги, — а тепер не відвідують мене явно й славно, мовляв, — Квітковський пише свої міркування й не має часу на адвокатські справи. Чи не «зворушлива» уважність?!).

Рішився продовжувати «Мої міркування» ще й тому, бо вони знову відкрили мені безмежну велич України, глибину думки її синів і доньок, вічну, незнищиму любов і відданість всіх нас для Неї. Тому принаймні смішними виглядають мені думки й «поради» тих, котрі хотіли б звести Україну чи поняття України до сучасної тільки генерації з її фізичними потребами. Коли дістаю листи — хай навіть лайливі! — з різних закутин ЗДА і Канади, з Арґентіни, з Бразілії, з Сіднею чи Аделайди в Австралії, з Японії, з Марокко й Південної Африки, з Англії і взагалі з кожної країни Европи, то я не тільки відчуваю, але й знаю та глибоко вірю, що Україна вічна! Україна не може бути зведена до поняття певного числа сучасників, коли мільйони українських сердець не тільки в Україні сущих, але всюди, в цілому світі, б'ються в один такт безмежної любови й відданости для неї.

***

Я вчора (7 листопада) слухав оповідання одного лікаря, як то він більше як тридцять п'ять років тому чинив акти саботажу й плянував атентати проти польського окупанта українських земель. І ви відчували з кожного його віддиху, що він не тільки глибоко переживає ті події, але він кожної хвилини сьогодні, завтра, до останнього віддиху свого життя готовий на те саме — на найбільшу жертву в ім'я і для України. Не так з ненависти до ворога, як з любови до України.

Я також вчора слухав доповідь молодшого українця — революціонера. Він, між іншим, оповідав, як то українські революціонери-націоналісти плянували визволення України в Римі, в Мадріді, в Ротердамі, в Парижі, в Берліні... і я рівночасно думав з ним, відсвіжував власну «історію» про такі ж плянування визволення України в Чернівцях, у Львові, в Ужгороді...

Українська визвольна боротьба, українська національна революція, — очима душі, серця й уму зверненими на Київ, — це вже могутня, незнищима сила. Це ураґан. І як ураґан, українське повстання, українська революція — в сфері духа й матерії - повільно, але неминучо, часом непевно, але послідовно й безупину збирає докупи всі свої сили, щоб у слушний час вдарити з усією фурією розгнузданого елементу: безпощадно й певно.

Чи не чуєте на всіх просторах земної кулі дзюркіт тисячів українських ручаїв?! Чи не чуєте на всіх цих просторах, на сході і на заході, на півдні і на півночі шуму лісів українського духа, що душу й тіло рве до бою?! Тож хто може сумніватися, хто сміє не вірити, що в слушний час всі ці ручаї перетворяться в могутню, нестримну, непоборну ріку української революції?! Де той маловір, що не вірить в повстання урагану — українського визвольного урагану?

Ми ще часто сваримося, показуємо пальцем один на одного, нарікаємо на себе взаємно, — але в ім'я чого? В ім'я України! А чи урагани постають з гармонії? Ні. Але вони стають «гармонійними» аж тоді, коли перетворюються в дійсний ураган і вдаряють в те, що ставить їм опір...

Я вірю в свідомий своєї мети, непоборний ураган українського повстання і в прийдешнє сонце волі, що засвітить над Українською Землею!

ОРЕСТ ЗИБАЧИНСЬКИЙ

В далекому Сіднеї в Австралії, на фізичній виснажливій роботі, Орест Зибачинський не мріє про особисте й про минаюче. Його серце співає гімн Україні, а ум його малює візію могутньої «безсмертної» України в свободі. Звідти, з тих далеких країн — де донедавна і, мабуть, ще й тепер, — мало хто навіть чув про Україну, він висилає «своїм братам» в Україні й не Україні сущим» свою **«Інтегральну Революцію».** Це гімн вічній Україні. Це гімн безсмертного українського духа. Хто з вас вслухався в ритм цього гімну? Хто з вас подумав, в яких умовинах постав він? Хто від

крив сторінки, на якому цей гімн списаний?

Написав він цю працю не для слави й гроша: він мусів написати її, бо вона була і є його сповіддю, — сповіддю віри в українську людину. «Ця праця постала, як вислід непохитної віри в українську людину та в ідеал свободи», — пише Орест Зибачинський на самому вступі. Бо він вірить, що ця людина не тільки буде свобідною, але вона має історичну місію відкрити й іншим справжню свободу.

Він вірить в українську революцію й проповідує її. А що таке українська революція? Пише він: «Боротьба за суверенність українського життя, за нову нашу постать і нове обличчя, за українську свободу й український закон, за душу народу й духа нації — це українська революція» (ст. 10).

«Українська революція», — читаємо далі на 11-ій сторінці «Інтегральної Революції», — це багатомільйонне родження нової збірної особистости, що розвиває свою етичну волю до життя та здійснює її в історії.

«Це процесування народу за свободу своїх духовних, релігійних, політичних, соціяльних та економічних форм життя.

«Це визволення особня, групи і нації та їх нормалізація в державі.

«Це остаточний вибух всіх українських поколінь жити й розвиватися по волі та вподобі свого власного передовішого етосу в світі, цебто тієї невмирущої сили духа, живучи якою цей нарід став заповітом майбутности.

«Це процес зростання нової людини, що змагається за те, щоб винести свої збірні форми життя на найпередовіший щабель розвитку, що прагне нових, продуктивніших взаємин між народами.

«Це процес ставання великої нації на грані Европи й Азії, що здобувається на монументальну візію своєї власної та загальнолюдської правди, мобілізуючи до боротьби за неї всі народи свого простору.

«Це процес універсального значення. Його рушіями являються:

1. Суверенна, незрушима, колективна воля нації жити в свободі, й

2. Елементарна сила українського етосу, що встановляє живучість, я сказав би, безсмертність цього народу. Його правда, віками гноблена, встає нині на терезах історії — втрете, щоб остаточно втілити в життя заповіджену українську людину, її духа, її долю.

«Ця, нова в історії, людина несе з собою «українську ідею життя», як її невмирущо назвав Ю. Вассиян». (Орест Зибачинський, «Інтегральна Революція», Мюнхен, 1960, ст. 11).

Орест Зибачинський проповідує українську інтегральну революцію в сфері духа, бо не тіло дух, але дух тіло рве до бою... «Що є суттю української ідеї життя?», питає автор. І відповідає: «Це свобода» (ст. 13). «А що є свобода?», знову питає автор і зараз же відповідає: «Вона мусіла постати враз із постанням людини. Це, користуючися виразом Сковороди, природженість людини. Спершу людина усвідомляла її, як «свободу від чогось». Свобода щойно родиться, як ідея, як «свобода до чогось»... Вона була, є й залишиться найвищою ціллю людського життя» (ст. 13-14).

«Українська ідея життя — це культура свободи» (ст. 26). І якраз українській нації припадає історична роля проповідувати й здійснювати цю культуру свободи. «Ініціятор і подвижник цієї революції, українська нація, затяжно зростає на багатоплощинних нивах модерного життя не з ласки могутніх цього світу, тільки проти їх волі, — з Провидіння Божого. Даремно сучасний панівний та довкільний світ змагається за те, щоб унеможливити наше новонародження, знівечити наші шанси, пошматувати наше національне тіло, зрусифікувати нашу мову, історію, душу, духовість, розсіяти наш біологічний потенціял, пограбувати наші багатства, по змозі затовкти нас під землю чи втопити в своїх імперіяльних морях. Даремно вільний світ все знову стає осторонь в поставі скептика, нерідко — евентуального окупанта. В свій час він наочно переконається, мабуть попікши пальці, що там — ніяке «порожне місце», «хаос», чи «імпотенція життевлаштування», тільки — дужий новий світ у ставанні... Кожна справжня революція визволяє нові нечувані сили людини й людства. Українська революція виносить на арену історії українську людину та її ідею життя. Однак, це вже не «чайка при битій дорозі», це степовий орел, що нездоланно прямує до свободи, розбиваючи кайдани доби» (ст. 27).

«Так серед шукання, поту й крови, під палаючими зорями революції, родиться українська ідея, нова людина й нація свободи, і тінь від них вже падає в майбутнє» (ст. 27).

І якщо культура свободи має на увазі свободу людини-одиниці, нації і людства — свободу для всіх, то «національна незалежність — це універсальна передумова постання людства» (ст. 31), людства в свободі. «Ця історична необхідність (національна незалежність — прим. моя — Д. К.) — ставиться як ідея з непереможною вітальністю, як етос — з ка-

тегоричною імперативністю» (там же). «Національна незалежність — це закономірність свободи збірного суб'єкта нації, як необхідного ступня розвитку між суб'єктом індивідуальним і суб'єктом людства» (ст. 31).

«Без національного принципу немає людства, а національний принцип — це національна незалежність... Національний принцип як носій історії виніс національну незалежність як постулят розвитку, якого оминути не можна, тільки здійснити» (ст. 32).

«На українському ґрунті національна незалежність — це не тільки визнання за українською нацією її суверенного права на незалежність, але теж визнання історичного факту її доконаної державницької артикуляції в сучасній добі. Зробити тут будьякий компроміс — це зректися свободи й здати державність. Однак, свобода й державність це зміст і ворота нашого дальшого розвитку. Весь світ мусить наочно переконатись про непереможну волю нації до свободи й державництва. Українство як одність і цілість мусить непримиренно стояти на сторожі свободи свого державного незалежництва. Українська альтернатива на сході Европи мусить встановитись, як історична неминучість. Всякий компроміс в цій історичній баталії за свободу й незалежницький розвиток українського життя — це зрада» (ст. 32).

В дорозі, на шляху до встановлення культури свободи, Україна матиме свого історичного противника — Москву. Бо, пише Орест Зибачинський в своїй праці «Інтеґральна Революція», «в основі, боротьба між Києвом і Москвою — це боротьба двох окремих народних душ, двох протилежних ідей, двох різних культур.

«Україна — це баталія свободи, етапи якої Київська Русь, Гетьманська Україна, Українська Народня Республіка можуть послідовно знайти свій остаточний і повний вияв тільки в цілій новій культурі свободи.

Росія — це баталія ґвалту, незмінний гін до асиміляційного поширення, етапи якого Московія, Росія, СССР закономірно розвивають універсальну культуру рабства» (ст. 38).

І далі: «Всупереч поневоленню український нарід відзискав втрачені від часів ординських інвазій своєплемінні землі на півдні, включно з Кримом, непохитно затримав свої суміжжя на північному та південному сході й навіть загосподарив нові землі на Далекому Сході. Піонером життя на евро-азійському сході лишився таки український нарід!

«Нині українська революція — це не тільки історична відсіч Києва Москві, цебто рішальний наступ свободи проти рабства, це вже теж нове універсальне унапрямлення дальшого людського розвитку на роздоріжжях Схід-Захід. Історично цей наступ свободи розвинувся в революційне змагання народів евро-азійського інтерконтиненту за волю й дальшу долю людства.

«В ході цього розвитку Росія буде стягнена з імперіяльного п'єдесталу або знищення» (сторінка 38).

Я навів широкі цитати з великої праці Ореста Зибачинського «Інтеґральна еРволюція», яка появилася ще 1960 року в Мюнхені накладом самого автора, об'ємом 342 сторінок великої вісімки, щоб доказати, що крім небагатьох голосів національного дефетизму, почуття меншевартости й зневіри (див. мої завваги до книжки Андрія Білинського в «СУ» ч. 10, 11-12), є дуже серйозні та поважні голоси, які не тільки вірять в українську людину, в українську націю, в українську ідею життя, але й науково-історично обґрунтовують свою віру. В той час як всякі білинські радять нам капітулювати, визнати нашу неміч і признати мниме історичне фіяско, мовляв, ми не витворили, не винесли ніякої універсальної ідеї, в ім'я якої можливо б змагатися за самостійне місце під сонцем для української нації, — Орест Зибачинський став на чолі тих, які не тільки вірять в Україну, але й доказують, що вона покликана історією бути виразником і носієм універсальної ідеї свободи: свободи одиниці в рамках, в лоні свобідної нації, як складової частини свобідного людства.

«Свобода, — пише О. Зибачинський, — це динаміка.» «Коли перманентна дійсність історії це ставання людини, перманентними мусять теж бути її змагання до свободи. Бути людиною значить діяти свободу, отже чин свободи — це перманентна революція людського ставання... А перманентне змагання до свободи на всіх ділянках життя — це культура свободи, свободарність» (ст. 18).

Отож українська нація має не тільки право на самостійне державне життя, вона має історичну місію проголосити цю інтеґральну свободу цілому світові. Бо свобода одиниці тільки, свобода нації тільки — це партикулярне свободи, хоч і свобода одиниці й свобода нації є органічною, нероздільною частиною універсальної свободи. Не може бути свободи людства, коли одиниця й нація будуть поневолені. Не може більше бути «Пакс Романа», побудований на поневоленні одиниці, групи, нації. Пише О. Зибачинський: «Сучасний вимір ставання людини вимагає свободи в най-

ширших донині вимірах історії, цебто свободи особня, свободи групи, свободи нації. Нині ми говоримо про свободу індивідуальну, групову, національну, політичну, культурну, релігійну, расову, соціяльну, економічну тощо. Таким чином, свобода все яскравіше й повніше унаявнює свій інтеґральний та універсальний зміст. Досучасні поняття свободи й форми боротьби за неї виявляються фраґментарні й партикулярні. Ектон твердив, що англійська система правління — це свобода, основана на нерівності, та що ідеалом французької революції була свобода, основана на рівності. Італійська та німецька революції утотожнили свободу з волею до могутности, російський большевизм — з соціяльною утопією. Однак, нерівність спарцелювала свободу, еґалітаризм — спетрифікував її, утопія — унеможливила її, а воля до могутности — заперечила свободу» (ст. 18 - 19). І далі: «Нині знаходимося на етапі інтеґрального встановлення свободи нації, цебто свободи спільноти та її суспільности. Попередні історичні досягнення свободи особня й свободи групи стають інструментальними для інтеґрального встановлення свободи нації в її державі». «Досучасне фраґментарне ставання свободи ціхує добу несвідомого стихійного прямування людини до нової універсальної культури свободи. Нове інтеґральне розуміння свободи означає розвивання світової революції за свободарну інтеґрацію людства» (ст.19).

В розумінні О. Зибачинського — і свобода одиниці тільки, і свобода нації тільки — є партикулярними, а не універсальними вартостями — якщо взагалі може бути щось такого, наприклад, як свобода одиниці в поневоленій нації! Але для нього нація, так само як одиниця, є абсолютною вартістю. Інтеґрація свободи одиниці й свободи нації в свободі людства — це його ідеал і філософія. В реалізації такої універсальної інтеґрації свободи він бачить історичну місію української людини. Це «українська ідея життя», за словами Юліяна Вассияна, що і «здобувається на монументальну візію своєї власної та загальнолюдської правди, мобілізуючи до боротьби за неї всі народи свого простору» (ст. 11).

Тільки свобідна одиниця й свобідна нація можуть здобутися на встановлення в світі свободарного порядку. «Рушійна сила сучасности — це історичний процес перетворення народів в модерні нації. Навіть народи, що від століть вже находяться в цьому стані, виявляють непохитну волю цей процес націовивершення не послаблювати, тільки поглиблювати й зміцнювати» (ст. 120). Тому нація як збірна одиниця в історично-духовому й ґеоґрафічному розумінні, є основою, базою і рушійною силою історичного процесу ставання людства, а свободарний чи свободолюбний націоналізм є творчою рукою інтеґрального, повного свободи ладу.

Пише Орест Зибачинський: «Сам по собі націоналізм не є універсальною ідеєю, тільки закономірним процесом. Отже з універсалізмом він утотожнитись не в стані, незалежно від того, що рушієм всякого універсалізму стає нація, як символ і праобраз людства.

«Психологічне підсоння, що успроможнює нарід до зростання, як збірний суб'єкт, — це націоналізм.

«Історична активізація ідеї життя нації — це універсалізм.

«Історичним завданням визвольного націоналізму є бути ґрунтом для вирощення універсалізму (ст. 124).

Український націоналізм є визвольним націоналізмом і як такому, історія поклала на нього величезне завдання: «бути ґрунтом для вирощення універсалізму». Отже український націоналізм сам по собі не є універсальною ідеєю, але в ньому криється здорове зерно, з якого має вирости в майбутньому лад культури і свободи — свободи всіх, не як аморфної маси, але як індивідуумів — одиниць та націй. А культура свободи в ладі свободи є універсальною ідеєю.

Український націоналізм має історичне завдання: «Европейський схід, — пише О. Зибачинський, — став історичною ареною розгри двох націоналізмів: месіянсько-російського та визвольно - українського. Перший джерелиться в змонгольщеному візантизмі Московії та в европеїстичному петринізмі Росії. Другий основується на козацькій революції Гетьманщини та на українській революції 1917-20 рр. Російський месіянський націоналізм — це цезаропапізм монархічного або утопічного характеру. Український визвольний націоналізм — це республіканська націократія. Московія — Росія — СССР — це основи інтернаціоналу поневолення. Гетьманщина, Українська Народня Республіка, Українська Самостійна Соборна Держава — це основи інтернаціоналу свободи. Російський націоналізм — це культ «світоспасальности російського народу», як «Третього Риму», як «всеслов'янського моря» як «комуністичного раю». Український націоналізм — це культ свободи людини, нації людства» (ст. 121).

Для О. Зибачинського українська нація — це ідея, а український націоналізм це динамі-

ка, ріст, ставання цієї ідеї. Українська нація для нього є твором Божим. Тому тільки через націю можливо осягнути здійснення універсальної ідеї — культури свободи, ідеї свободи і ладу Свободи. Історія твориться тільки через нації, тому нації не можуть бути — як це хоче переконати нас А. Білинський особливо щодо української нації — тільки математичним конґльомератом подібних до себе одиниць, які живуть на тому самому клаптику землі, говорять може тією самою мовою й мають ті самі потреби за життя тієї самої ґенерації. Нація — це культурно-історична й духово - ідейна особа, що живе своїм відмінним від інших націй життям і має відмінне історичне призначення.

Історичним завданням української національної революції, українського націоналізму є не тільки визволити українську націю з-під чужого панування й забезпечити їй свободу росту у власній державі, але рівночасно здійснити революцію в цілому людстві за встановлення Ладу Свободи. Американська революція проголосила світові, що людина родиться вільною, свобідною і ніхто не може, не має права відібрати їй цього первородного права на свободу; французька революція проголосила право на рівність і братерство цих вільнонароджених одиниць. Українська Революція має за своє історичне завдання проголосити й доказати світові, що не тільки людина-одиниця родиться вільною й має невід'ємне право на рівність і братерство, але що й нації родяться з невід'ємним правом на свободу й рівність. Українська Революція має переконати світ, що він або буде розвиватися по лінії свободи націй — в Ладі Свободи, або загине. В добі атомової зброї й керованих ракет ніяка нація не може собі більше дозволити на люксус імперіялізму.

***

Я зупинився довше на ідеї, концепції «свободаризму» й «інтеґральної революції» Ореста Зибачинського не тому тільки, що вона близька мені, що вона покривається з моєю «філософією українського життя»; не тому тільки що політична філософія О. Зибачинського сто відсотково заперечує дефетистичну, капітулянтську політичну концепцію д-ра Андрія Білинського, але й тому в першу чергу, що Зибачинський базує цю «українську ідею життя» не тільки на дуже совісних і ґрунтовних наукових передпосилках, на історичних фактах, на законах соціологічного й політичного розвитку народів Сходу Европи, але й тому, що він вірить в українську людину й українську націю та в їх історичне призначення. І це наукове обґрунтування його політичної концепції та палка віра в її слушність дає йому право апелювати до української людини випростувати свій хребет і совісно та без вагань виконати Богом їй призначену її історичну місію.

Голос Ореста Зибачинського — це голос здорової української людини, яка вірить у своє право й у свої сили, тому вона рішилася беззастережно, жертвенно, совісно й до кінця виконати волю свого Творця. Це голос людини, яка знає і вірить, що Господь створив українську націю не для того, щоб вона була погноєм для інших. Це голос людини, яка збагнула історичне призначення свого народу, взяла хрест свій на себе й кличе всіх нас іти за нею — в ім'я української ідеї життя.

ІНТЕРВ'Ю ГОЛОВИ ПУН

Питання: Гадаємо, що з відходом полк. А. Мельника відійшов у минуле й певний стиль діяльности ОУН. Тієї ОУН, що гартувалась і оформлювалась в безпосередній боротьбі з ворогом на українських землях. Нині багато дечого змінилося. Чи ті зміни внутрішньо-українського й зовнішньо -політичного порядку, на вашу думку, мають знайти своє відзеркалення як у цілеспрямуванні революційно-визвольної боротьби, так і в тактиці та стратегії ОУН та її структуральній будові?

Відповідь: З полк. А. Мельником відійшов період першого етапу дії українських націоналістів, що випливав з попереднього періоду Національної Революції,яку представляв також полк. А. Мельник. Ик не було прірви між дією УВО-ОУН і Визвольними Змаганнями 1917-1921 рр., так не може бути прірви між періодом, що його творили носії нашої державности й періодом, що його мусить творити чергове покоління. Як Голова Комісії Підготови У ВЗУН, я знаю, що Покійний Полковник бачив зміни, що заходять в світі й українському житті й бачив потребу змін у нас. Він був згідний, щоб у підготові У ВЗУН виявити настрої широких кіл наших кадрів, провести глибоку виміну думок і дати змогу У ВЗУН суверенно вирішити майбутнє.

Але ні він, ні ніхто інший не вважав, що мінятись може мета нашої боротьби. Розумів він, як велика людина, що переростає свою добу, — потребу достосувати тактику й стратегію ОУН до нових умовин. Чомусь дехто пробує вмовити в нас, що в нашому лоні є глибокі розходження на цю тему. Це або злобність, або непорозуміння. Є у нас різні погляди, різні темпераменти, різні формулювання, але нема засадничих розходжень, бож кожному ясно, що не можна змагатись за восьмигодинний день, коли світ іде до шостигодинного, чи за рівноправність жінки, коли вона осягнена.

Новий період є новим тому, що він черговий. Нові ж методи боротьби бачив Покійний Полковник і він не тільки прийняв напр. проєкт Революційно - Пропагандивної Акції серед приїжджих з-за залізної заслони, запропонований ще на IV ВЗУН 1955 р., але й дуже дбав про її розвиток.

Так само розумів він і підтримував ініціятиву доцільних змін в структурі УНРуху. Якщо тут ще не зайшли основніші зміни, то тільки тому, що кожна справа мусить визріти, але зміни зайшли. Адже й УІ ВЗУН лише визначив тенденції, реалізація їх — справа майбутнього. Гнучкість у тактиці, далекозорість у стратегії, відвага міняти структуру за вимогами часу, творити модерні українські організації і модерне суспільство, коли живемо в модерному світі — доказ життєздатности ОУН і УНРуху

Одною з основних болячок нашого життя на чужині, як і в Україні, це байдужіння загалу. Коли в Україні людська маса не може себе виявити, бо їй цього не дозволяє окупаційна влада, то у вільному світі ми є свідками вияву мас.

Зі зростом значення мас, росте почуття гідности одиниці й її бажання забирати голос у всіх справах, що її торкаються і торкаються спільноти. Незабаром будемо свідками упадку традиційних організацій, що вибирають тим самим способом ті самі проводи. ОУН, що завжди була передовиком буде й тут передовиком життєздатних змін. Вимагаючи від низів виконання обов'язку, повинні ми дати їм право вислову.

Щоб не було непорозумінь, скажу: низове членство завжди мало в нас право вислову, лише це не було кодифіковане. Ходить отже про послідовне проведення в життя того, що досі було тільки в ідеї.

Питання: В чому ви вважаєте основний недолік українства у вільному світі і які бачите шляхи до направи існуючого стану?

Відповідь: Основний недолік українства у вільному світі це непристосованість наших метод і способу думання до сучасних вимог боротьби. Еміґрація бачить Україну минулого, а не майбутнього. З цього випливає все інше.

В політичній ділянці — незавершеність консолідації з одного боку й брак пляну використання нових можливостей, що їх нам дають такі факти, як вростання еміґрації в ґрунт її поселення — з другого. Перше спричинює розпорошеність зусиль, паралельність в дії, витрату енергії на нездорову конкуренцію, бо ми не вміємо бачити спільної мети в поодиноких ділянках, не вміємо зійтись і визначити завдання та мету на даному етапі. Не вміємо скласти одного центру, що мав би за собою всі конкретні сили.

Тому ОУН продовжуватиме свої зусилля в напрямку консолідації, в напрямку осягнення єдности дії в різнородності.

У ділянці суспільно-громадській ми також не вміємо концентрувати нашої дії й вивершувати нашої динаміки, що виявляється на низах. У сучасному світі все відбувається у великих розмірах, при великій концентрації сил і капіталу. Тому ми так рішуче змагаємося за СКВУ і Секретаріят чи будьякий постійний орган, що залишився б по СКВУ.

Мені здається, що наше життя вимагає доцільного потрясення сучасної структури й модернізації її. А при тому виразно устійнення — де наші справжні вороги й де наші справжні приятелі у боротьбі, що більш важливе, що менш. Що нам дає той чи інший контакт з підозрілими антикомуністами, коли ми не вміємо спільними силами змінити політики Вашінґтону? Замість шукати сумнівних союзників, ми повинні змагатись за духове оновлення себе й всього вільного світу в дусі реформ, що заперечили б комунізм і зробили б вільний світ справжнім чемпіоном свободи.

Для цього потрібна зміна нашого думання. Завдання важке, але почесне. Мусимо зважитись на велике дерзання.

Питання: Як ви оцінюєте можливості й реальні шанси на зближення усіх трьох частин колись єдиного націоналістичного середовища? Які шляхи, на вашу гадку, ведуть до зближення в лоні націоналістичного світу?

Відповідь: Вважаючи зближення націоналістів за кондіцію сіне ква нон, я — на жаль— не оптиміст. Все ще покутує в нас загумінкове бачення тільки себе, своєї рації, хоч ми повинні мати спільну націоналістичну рацію, бож розходження у нас не програмові й не в меті. ОУН давно визволилась від еґоцентризму й мрій про монопартійність, ставши на III ВЗУН на становище, що всяка українська думка має

право на існування.

До зближення між націоналістами можна дійти — на мою думку — шляхом глибокої ревізії минулого в аспекті майбутнього. Нехай минуле й яке славне чи болюче, воно не сміє бути перешкодою при куванні майбутнього. При цьому необхідна безщадна переоцінка метод, наставлення, уявлень, відкинення всякої демагогії і фрази.

Тож — зустрічаймось одні з одними, говорім і не чекаймо смерти покоління, що бачило розлам ОУН, бо за той час чергове покоління відірветься від нас.

Питання: Українці у вільному світі являються об'єктом посиленого совєтського наступу з метою розкласти їх. Одним з засобів тієї широкої спроби є теж висилка делеґацій з УРСР, зокрема в Америку й Канаду, в рамках т. зв. коекзистенції та культобміну. В чому вбачаєте небезпеку зустрічей українців з обох боків залізної заслони, а в чому користь? Що, на вашу думку, переважає в цьому — неґативи чи позитиви?

Відповідь: Небезпека лежить в тому, що в основі своїй виїзди культобмінників мають на меті прищепити коекзистенцію. Ми ж, як і большевики, виключаємо коекзистенцію ідей, а бачимо їх боротьбу. Але західній світ підходить до цієї справи благодушно й тут небезпека.

Ми не сміємо закривати очей на небезпеку насадження аґентур. Але небезпека не може нас лякати, ми ж бо на фронті політичної боротьби, яка не припинилась для нас з ментом закінчення світової війни.

Будучи проти коекзистенції вільного світу з СССР, на яку ми не маємо впливу, мусимо бачити можливості проникання наших ідей, а в цьому актуальний засіб боротьби в мирних умовинах. В зустрічах може бути перевага позитивів чи неґативів в залежности від нашої відпорности й змоги атакувати.

Зустрічі це частинне проломання залізної заслони. Частинне, бо не можемо зустрітися, з ким хочемо, а тільки з тими, кого ворог хоче пустити. Але все ж, якщо ми завжди вважали комунізм облудою, а комуністів обманеними, то не можемо не скористати з нагоди розбивати обман. При нашій виробленості ми тільки зачерпнемо запаху Рідної Землі й повітря бою, а туди перекинемо правду. При нашій невиробленості — большевики зламають нам хребет. Це гра з вогнем, але кожен вояк ризикує життям. носячи ґранати за поясом, а чи може без них обійтись в бою?

Ми мусимо приймати цей бій, бо ізолювати еміґрації не можемо. Тож мусимо обернути еміґрацію в бойову колону. Це вимагає великого зусилля, але це конкретна боротьба. Тікати від зусилля не сміємо, як не сміємо чекати війни, бо її ніхто не хоче, ані інтервенції, бо її не буде та й український народ не хоче, як не хочемо ми. Про це ще виразно говорив полк. Є. Коновалець, коли не поручав Січовим Стрільцям брати участи в Другому Зимовому Поході, що вирушав з-за кордону.

Питання: Безумовно, що в СССР дійшло після смерти Сталіна до змін. Чи у ваших очах ті зміни являються виявом виключно внутрішніх слабостей большевицького режиму, чи є відзеркаленням далекойдучого еволюційного процесу в лоні комуністичного світу?

Відповідь: І одне й друге. Режим своєю практикою довів банкроцтво марксизму. З цього він сам здає собі справу й — не попадаючи в паніку — пробує рятуватись. В господарській ділянці допускає деякі норми капіталізму. В політичній — далекойдучі поступки націоналізмам сателітних країн.

Питання: Коли є прояви еволюційного розвитку, то які випливають з того консеквенції для українського політичного світу в Україні і поза нею?

Відповідь: Еволюція в комуністичному світі буде проходити далі,але ми не можемо покладати на цю еволюцію жодних надій. Еволюція ця є цілеспрямована й має на меті затримання імперій — московської чи китайської, а нам же ходить про розвал імперій. Тому деяке послаблення режиму треба використати для підривної акції. Та всяка революція мусить проходити в ім'я позитивних цілей, а не лише неґативних.

Тому Україна мусить домагатися свободи в рамах наявних обставин, а коли захитається імперія — прийде час на революцію повну й повну самостійність. Ми ж у вільному світі повинні кувати нашу ідейну зброю, створити візію майбутньої України зі справедливим соціяльним та господарським ладом, але в аспекті майбутнього, а не повороту під солом'яні стріхи й у садки з соловейками.

Ми не проти соловейків, але ми не можемо в ім'я збереження садків не шукати нафти, не відкривати шахт і не будувати атомних лябораторій. Ми не можемо поборювати комунізму в ім'я капіталізму, який реформується. Український націоналізм був завжди антикапіталістичним, висуваючи не кляси, не безклясове суспільство, а солідарність кляс і станів на базі соціяльної справедливости в ім'я миру внутрі нації.

Ми ведемо політичну війну, готуючись до збройного зудару. Не знаємо, коли той зудар прийде — може по нас, може й швидко. Тому основне завдання на сьогодні і завтра: мобілізація народу до боротьби за своє збереження, а далі — за самостійність.

Інтерв'ю перевів В. Г.

Богдан Боцюрків

РАДЯНСЬКА ЦЕРКОВНА ПОЛІТИКА І ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В УКРАЇНІ В РОКАХ 1929 — 1939

(Продовження)

Розвал Обновленої Церкви в Україні

Перехід Московської Патріярхії з 1927 р. на становище абсолютної льояльности до радянської влади викликав затяжну кризу в лоні Обновленої (Синодальної) Церкви. Із втратою нею упривілейованого правного положення та піддержки влади, з її рядів чимраз більше священиків та навіть єпископів повертається до Патріяршої Церкви.

Третій собор «автокефальної» Обновленої Церкви в Україні, що відбувся з початком травня 1928 р. в Харкові, виявив, що число обновленських парафій зменшилось до 2.200, на більш як третину стану з 1925 р. [1]). Характерною ознакою цього Собору, більшість учасників якого (87 із 120) становили українці, були виступи делеґатів-мирян в користь замирення з УАПЦ та рішучої українізації Церкви. [2]). Вони не знайшли однак симпатій у керівництва Обновленої Церкви, яке затримало непримиримо вороже наставлення до «самосвятів» і «шовіністів» [3]).

Із посиленням антирелігійної кампанії від 1929 р. масово закриваються обновленські парафії з їх нечисленною паствою. Заходами Спілки Безвірників зриваються обновленські з'їзди й конференції в Україні [4]). та організується бойкот друкарськими робітниками релігійних видань, що змушує Обновленський Синод припинити з початком 1929 р. друк свого органа «Український Православний Благовісник» [5]). Того ж року влада закрила обновленську «Вищу Богословську Школу» в Київській Печерській Лаврі [6]). В січні 1930 р. влада зовсім забрала Лавру від харківського Синоду, викинула з неї останніх 48 ченців та вкоротці перетворила манастир у антирелігійний музей [7]).

Розгорнений наступ режиму на всі релігійні групи, зокрема на «контрреволюційне попівство», особливо гостро вдарив по обновленцях, з їх менш морально стійким священством та невеликою громадою вірних, що виявилось у численних публічних зреченнях сану а то й релігії зі сторони обновленського духівництва.

В 1929 р. ҐПУ арештувало одеського митрополита Ювеналія та депортувало його у північні райони СРСР [8]). Чимраз більше обмежений владою в своїй діяльності, голова Обновленського Синоду в Харкові, митрополит Пімен залишався на своєму пості до 1936 р., коли його усунено владою (тоді, мабуть, і закрито

З НАГОДИ ЗАКІНЧЕННЯ II ВАТИКАНСЬКОГО СОБОРУ

(Повідомлення Секретаріяту ПУН)

Закінчився II. Ватиканський Вселенський Собор Католицької Церкви — найбільша подія останніх років світового значення. Значення Собору для нас у тому, що Католицька Церква, яка охоплює сотки мільйонів вірних на всіх континентах, провела глибоку й відважну аналізу дійсности й шукала шляхів до здійснення своїх завдань на землі в світлі вимог нашої доби, зламів і дооснов них перемін, що заходять, чи зайшли вже, в зв'язку з нечуваним розвитком техніки, взагалі цивілізації та нечуваним зрушенням в лоні людства. І з цієї аналізи Собор не завагався витягнути далекойдучі висновки, що матимуть глибокий вплив і на українську спільноту.

Основний наголос поставив Собор на вселюдського значення проблемі екуменізму, тобто на приверненні єдности Християнської Церкви. У цій справі Провід Українських Націоналістів ще в травні 1965 р. зайняв виразне становище, кажучи:

«Християнська релігія, як незамінима цінність сама в собі, є основою нашої моралі, цивілізації й культури. У визвольній боротьбі поневолених Москвою народів за їх суверенне державне виявлення, християнська релігія та релігія взагалі має дуже важливу й будуючу функцію. Зближення християнських Церков являється новим стимулом для зближення і затіснення відносин між Українською Католицькою та Українською Православною Церквами».

З цієї точки погляду, екуменізм набирає для української спільноти окремого значення і ПУН сприятиме всіми силами нав'язанню та поглибленню діялогу між українцями всіх віровизнань, єдність бо церковна тільки посилювала б і поглиблювала б національну соборність. З цієї ж точки погляду слід висловити жаль, що Українська Православна Церква не ма-

харківський Синод) та примушено перебратись у Куп'янськ; там він жив при цвинтарній каплиці до свого арешту й вивозу з України в 1937 р. [9]). Більшість обновленських єпископів «добровільно» покинули свої пости в 30-их роках, а тих, що (як, нпр., архиепископ елисаветградський і одеський Кирило Квашенко [10]) відмовились резиґнувати, ліквідовано в роки «єжовщини».

Під кінець тридцятих років в Україні не залишилось вже ні одного діючого обновленського єпископа. Хоч «офіційно» Обновленська Церква «самоліквідувалась» аж в 1943 р. із смертю її голови — митрополита Олександра Введенського [11]) фактично — у зв'язку з «конкордатом» між Сталіном та московською патріярхією в тому ж році, в Україні обновленство припинило своє існування ще до вибуху німецько-советської війни в 1941 році.

Патріярша Церква

Із «нормалізацією» стосунків між московською патріярхією та комуністичним режимом дещо покращало від 1927 р. положення Патріяршої Церкви в Україні. Хоч деякі єпископи (зокр. глухівський Дамаскин, прилукський Василій та ново-московський Павло) [12]) відмовились прийняти нову лінію Патріярхії, залишились льояльними ув'язненому намісникові патріяршого престола митрополитові Крутіцькому Петрові та за це були репресовані владою, — більшість єпископату українського Екзархату, на чолі з екзархом Михаїлом Єрмаковим, солідаризувалась із деклярацією Сергія. Михаїлові та іншим раніше ув'язненим чи виселеним єпископам влада тепер дозволила повернутись на їхні катедри в Україні. [13]). Користуючись тимчасовим послабленням тиску режиму на Патріяршу Церкву, екзарх Михаїл обсадив єпископами низку вакантних дієцезій [14]). На місцях «екзархісти» знову повели наступ на УАПЦ та обновленців, відвойовуючи від обновленців свої втрачені від 1923 р. позиції. Екзархат збільшив число своїх парафії в 1928 р. до 4.900 [15]).

Із смертю Митрополита Михаїла 30 березня 1929 р., патріяршим екзархом став харківський архиепископ Константин Дяков [16]), якому прийшлося кермувати Патріяршою Церквою в Україні в період зростаючого наступу большевиків на релігію. Хвиля антирелігійного терору в 1929-30 рр. вдарила передовсім по чернецтву — найбільш надійній базі Патріяршої Церкви; тоді закрито всі ще існуючі манастирі [17]), а разом з ними і чимало парафій. І з рядів патріяршого священства під тиском ГПУ появились публічні зречення сану і віри

Розгорнену атаку проти релігії відновлено знову в 1935 р. і тим разом терор спрямовано і проти патріяршого єпископату в Україні. В 1935 р. виселено з України подільського єпископа Іннокентія та житомирського Вячеслава. [18]). Наступного року вивезено київського

ла своїх представників на Соборі у Ватикані, залишаючи репрезентацію православного світу чинникам до нас байдужим, а в першу чергу ворожим, якими слід вважати представників московської Патріярхії.

ПУН вітає піднесення престижу Української Католицької Церкви, що виявилось у активності українських Отців Собору, їх епохальних не раз виступах, як ось виступ Ексцеленції Митрополита Канади, Кир Максима Германюка, з переоцінкою історичних обставин поділу Церкви. Але найбільше причинилась до піднесення престижу УКЦеркви присутність на Соборі Митрополита - Ісповідника, Кир Йосифа Сліпого, який за своє ісповідництво був іменований Верховним Архиепископом та отримав кардинальську гідність.

Подією вийняткового значення було піднесення Митрополитом - Ісповідником ідеї створення Українського Католицького Патріярхату, ПУН піддержує цю ідею, як і визнає ідею створення Українського Православного Патріярхату, бо це було б завершенням суверенної самоуправи Українських Церков, що мало б велике національно - політичне значення. Доводиться тільки глибоко вболівати, що знайшлися одиниці, які не підтримали виступу Верховного Архиепископа.

ПУН уважає, що обов'язком всього українського народу є змагатися за вивершення нашої церковної організації. Щоб це змагання нас мобілізувало, а не послаблювало, слід дотримуватись точних висловів: слід виразно називати Українські Патріярхати, що до них змагаємо, — католицьким та православним, доки існують дві Церкви; слід вважати, що обидві Церкви належать до нашої невіддільної традиції і осідком обох Патріярхів повинен бути Київ, як столиця всієї соборної України.

Вітаємо створення Конференції українських католицьких єпископів, як і їх участь в Синоді Католицької Церкви. Вітаємо ті Митрополії та єпархії, які вже почали заходи для введення живої української мови до Богослужень, бо рідна мова сприяє поширенню та збереженню християн

архиєпископа Сергія (Ґрішіна) [19]) та арештовано одеського архиєпископа Анатолія (Грисюка) [20]). В 1937 р. ув'язнено харківського архиєпископа Олександра (Петровського), дніпропетровського Ґеорґія (Далієва) та єпископів: Максима Руберовського з Волині та таврійського Порфірія (Гулевича) [21]). Того ж року НКВД арештувало й екзарха Константина [21]) (переведено в 1935 р. до Києва), після чого Патріярхія вже не призначала екзарха аж до вибуху німецько-совєтської війни. [22]). В 1938 р. НКВД арештував решту патріярших єпископів в Україні, в тому Філярета, Феодозія і Митрофана полтавських та Степана (Проценка) чернігівського [23]). Лише деякі з них дожили до зміни курсу радянської церковної політики в 40-их роках та повернулись на єпископські катедри.

Враз з масовим закриванням церков та ліквідацією парафій, в роки 1937-38 НКВД розгромило майже усе духівництво в Україні. За свідченнями очевидців,

... В 1937 р. усіх священиків Волині, що ще залишались на волі зігнано до Житомира наче у «ґетто». В серпні того року майже всіх священиків до 200 душ, разом з єпископом Максимом... арештовано й розстріляно... [25]).

... В Полтаві, вночі з 26 на 27 лютого 1938 р. НКВД... одночасно ув'язнило всіх священиків міста... як теж членів «п'ятдесяток», на чолі з єпископом Феодозієм... вкінці в НКВД сказано місцевим рідним- що всіх ув'язнених засуджено на десять років в різних концтаборах без права переписки. Від тоді не одержано жодних вісток про ув'язнених [26]).

Така ж масова акція арештувань священиків і монахів відбулася і в Києві в жовтні 1937 р. [27]) та в інших обласних центрах.

За словами одного із арештованих тоді священиків,

... Це було так, наче б ув'язнених поховано живими. Врятувалися лише ці служителі культу, яким термін ув'язнення закінчився в 1940-41 рр. та ті, які як інваліди повернулись на батьківщину; врятувались також ці, які перед 1937 р., ще до єжовщини, чудом змінили місце свого замешкання та виїхали з місцевости, в якій вони служили Церкві [28]).

(Кінець буде)

1) Гл. Комуніст, ч. 104(1928).
2) Церква й життя, ч. 2(7), 1928, ст. 87-88.
3) Там же. . .
4) Гл., нпр., Антирелигиозник, ч. 12(1929), ст. 105-106.
5) Там же, ч. 4(1929), ст. 106-107, та Комуніст, 12. 4. 1929.
6) Комуніст, 10. 1. 1929; Правда, 12. 1. 1930.
7) Тризуб, ч. 5, 1930, ст. 1-2.
8) Геєр, цит. тв., ст. 114.
9) Там же.
10. Там же.
11) Л. И. Емельях (ред.), Правда о религии (Москва, 1959), ст. 414.
12) Геєр, цит. тв., ст. 119; М. Польський, Новые мученики Российские т. II (Джорданвил, 1957), ст. 45-46, 126.
13) Геєр, цит. тв., ст. 115.
14) В 1928 р. архиєп. Анатолій (Грисюк) обійняв одесько-херсонську катедру (необсаджену тихонівцями від 1922 р.); на житомирсько-волинську катедру повернувся після 3 років заслання єп. Аверкій (Кедров); його брат архиєп. Пахомій повернувся з Соловок у чернігівську єпархію; на вакантну катеринославську катедру призначено архиєп. Володимира (Соколовського), а у полтавську єпархію в 1928 р. вислано єп. Сергія (Ґрішіна). Гл. Рос-

ської віри в широких народніх масах та спротиву ширенню безбожництва. Жива українська мова є також важливим протиасиміляційним засобом українського народу під окупаціями та на еміґрації, підкреслюючи нашу відрубність від оточення.

ПУН іменем всього Українського Націоналістичного Руху заявляє свою рішучість у змаганні за збереження церковно - релігійних традицій, що їх так завзято нищить ворог на Рідних Землях і які зазнають важкого тиску в діяспорі. Ці традиції — це найцінніша частина наших національних духових скарбів. За них вми рали кращі сини нашого народу, було б злочином їх позбуватися добровільно. Вони бо визначують українське християнство, хоч воно й поділене між двома віровизнаннями Христової Церкви.

Тому кличемо весь український загал в Україні й на чужині — далі змагатись за збереження нашого національного обличчя в Церкві. З цього приводу ми докладатимемо усіх зусиль, щоб добитися ієрархічного вивершення Української Католицької Церкви в інституції Патріярхату, а до того часу кличемо всіх українців-католиків єднатися довкола Верховного Архиєпископа, як найвищого церковного авторитету.

До часу здійснення Українського Православного Патріярхату ми обстоюватимемо ієрархічне вивершення Української Православної Церкви в будьякій можливій на сьогодні формі, аби вона була репрезентативна та сприяла єднанню зусиль православних українців у вільному світі й на Батьківщині.

На рідних землях Українські Церкви зазнають найважчих ударів з боку окупаційної безбожницької влади. Нелюдська окупаційна система хоче вирвати з душі народу його найцінніші духові скарби, яких носієм є Українські Церкви. Це накладає на нас обов'язок берегти цей скарб у вільному світі, розбудувати його з допомогою всього християнського світу й власними зусиллями. Для цього весь український загал, не зважаючи на будьякі групові чи політичні поділи, повинен трактувати ре-

сия, 12. XII. 1945; Геєр, цит. тв., ст. 112, 119, 120. Польський, цит. тв., т. II, ст. 91-92; «Ост Европа», т. X (1934-35), ст. 331.
15) Комуніст, ч. 104 (1928).
16) Журнал Московской Патриархии, ч. 7-8 (1932), ст. 3.
17) Безвірник, ч. 20 (30. X. 1930), ст. 4; Пролетарська правда, 20. XI. 1929.
18) Геєр, цит. тв., ст. 117-119.
19. Там же.
20) Россия, 12. XII. 1945.
21) Геєр, цит. тв., ст. 118, 125; Польський, цит. тв., т. II, ст. 92-93.
22) Геєр, цит. тв., ст. 116.
23) Тоді екзархом України призначено Митроп. Николая (Ярушевича), якого в 1942 р. замінив Митр. Іоан (Соколов).
24) Геєр, цит. тв., ст. 125; Польський, цит. тв., т. II, ст. 170.
25) Польський, цит. тв., т. II, ст. 90.
26) Там же, ст. 170-171.
27) Там же, ст. 168-169.
28) Геєр, цит. тв., ст. 125.

лігію й Церкву як надрядну цінність, що не може бути знаряддям практичної політики, бо домена релігії — це домена душі й вічних вартостей.

Загал вірних повинен на себе взяти обов'язок допомогти Українським Церквам помножувати духові скарби. В сучасному світі, як би не розвивалась техніка й машини, найбільшу вартість являє людина, що згідно з Божим законом щораз більше визволяється, але важко знаходить рівновагу між потребами душі й потребами тіла, між шуканням добробуту й здійснюванням вищого призначення. Тому наші зусилля повинні бути звернені на підтримку Церков, бож вони мають завдання дбати про душу й національні вартості.

Вітаємо історичний акт проголошений Вселенським Патріярхом у Царгороді й Святішим Отцем у Римі, яким здіймається взаємне «відлучення» двох частин єдиної Церкви Христа Спасителя. Нехай ця історична подія стане основою миру між українцями різних віровизнань, нехай визначить остаточне припинення всякої полеміки в релігійно-церковних справах. Релігійна толеранція — історична прикмета українського народу. Релігійні війни в Україні були випливом лише вмішування нецерковних чинників у справи віри і сумління. Не може бути національної свободи без повної церковно - релігійної толерантности.

В обличчі шаленого наступу з боку окупанта й асиміляції ми покладаємо великі надії на Українські Церкви. Віримо, що вони будуть і далі осередками духової творчости для нашої геройської нації, яка чекає їхнього розквіту в Україні й запевнить їм повну свободу та дасть всесторонню підтримку. Але й від них Україна чекає допомоги, у них хоче знайти підсилення своєї боротьби.

(Українська Націоналістична Пресова Служба)

Ганна Черінь

ОСТАННІ ДЕСЯТЬ ЛІТ

(Продовження)

Поезія — це вершина літератури. Колись у Греції та в Римі це була майже єдина форма вислову всього мудрого, що могла сказати людина. Поема була синтезою історії, літератури, граматики, філософії, реторики, дидактики, науки і лірики. Тільки справжні майстрі могли опанувати техніку складного ритму і оздобити свої думки квітчастими метафорами. Тепер оцінка поезії набагато ліберальніша; спочатку вірш обов'язково мусів мати ритм і риму, і лиш у неформальних, нашвидку складених віршиках на зразок співомовок Руданського та в народних піснях дозволялося римувати два рядки в катрені, а два лишати неримованими. Проте, ритм мусів бути витриманий і стопи добре пораховані. Вірш мусів бути написаний таким ритмом, щоб його можна було виміряти за правилами поетики: наприклад, чотиростопним ямбом чи тристопним амфібрахієм, і якщо хоч в однім рядку бракувало стопи, критик уже націлював на поета своє невблаганне перо. В двадцятім столітті вже перестали рахувати стопи, аби хоч тим самим ритмом було написано. Потім з'явилися такі вірші, що були писані ямбом і хореєм навперемішку, а потім такі, що їх ритму не можна визначити. Ритм таких віршів залежить від читання: треба робити наголоси не там, де вони природно падають, а також вживати павзу там, де ритму в рядку нема. Для ілюстрації розберімо уривок одного з найновіших, хоч і далеко не з наймолодших поетів наших — Юрія Коломийця:

Тремтячі пальці,
Нерівне дихання —
Відчув твою присутність.
Ти звилася коброю
І впилася в мої уста.

Перший рядок складається з однієї стопи амфібрахію і однієї стопи хорею; другий рядок із одного пеона і одного хорею; третій рядок із трьох стіп ямбу; четвертий рядок пишається затактом і двома дактилями; в п'ятім рядку два анапести уживаються досить мирно із ямбом. Якщо в ямбічну стопу додати павзу, що очевидно і робиться при читанні, то вийде правильна анапестова структура. Автор мабуть розраховує, що його вірші треба читати так, як співати оперовий текст, що сам по собі, здебільшого, ритму не має, а з музикою, за допомогою павз, синкопів і музичного супроводу, отримує чіткий, педантично дотриманий ритм. Але чи має право поет ставити перед читачем такі вимоги? Музичні твори розраховані для інтерпретації тільки знавців музики, а поезія — для всіх, хто вміє і хоче читати. Чи не краще і економніше було б написати зацитований вище текст прозою, цебто отак:

«Тремтячі пальці, нерівне дихання. Відчув твою присутність.

Ти звилася коброю і впилася в мої уста».

Написаний так, як належиться, цей текст отримує енергію, експресію і стає цікавим. Бо коли не дотримано нічого — ні ритму, ні рими, ні інших законів поетики, що ж тоді дає право творові називатися поезією? Хіба те, що він розбитий на рядки? А якщо, наприклад, написати суцільними рядками такий фрагмент із вірша Кмети-Ічнянського «День»

«Пройшов вітер сонним бором, сосни він збудив,
У шовковій мов сорочці вітер-молодий...».

то враження буде те саме, бо це — поезія, як її не записуй, і її не треба підробляти допоміжною акустикою.

На еміґрації поезія дуже покривджена. Якщо гірко нарікають наші прозаїки, і плаче, як дитина, дитяча література, а критика стоїчно тримається, ніколи не надіючись на комерційний успіх, то з поезією просто біда. Чим це пояснити — не знаю. З самого дитинства ми звикли найкращі свої почуття висловлювати віршами, любовні поезії писати (ну і хто ж їх не писав!), на академіях ми патетично деклямуємо принагідні вірші, окремі рядки і афоризми цитуємо де треба і де не треба, а загалом поезії цураємось. Коли б, наприклад, на українського еміґранта напали розбійники і, наставивши револьвера, сказали: «Купи книжку — або!» і дали б вибір між прозою і віршами, то безсумнівно, що майже всі, крім деяких оригіналів, вибрали б прозу. Поезію не хочуть видавці видавати, бо читачі не хочуть купувати; а коли видавці не хочуть її видавати, у поетів пропадає охота писати, і створюється така ситуація, як у пісні «Коза недорізана ще».

Що б із того мало вийти? Чи мусіли б наші поети відмовитися від поезії і перейти на прозу або стати м'ясарами, щоб таки добитися якоїсь користи зі своєї праці? І позбавити нашу літературу найкращого, що в ній може бути досягнено? І поставити нашу націю на лінію унтерменшів у літературі, в той час як інші народи матимуть своїх поетів і поезію? І це ж такий розчулений, емоційний, ліричний нарід! Українці відмовляються від поезії?!

Не цілком так. Загляньте до наших газет. Там ви побачите вірші підсовєтських авторів, що їх удома так само не хотіли читати, як тепер еміґраційних. А на чужині багато тонкослозих стужилося по рідних верболозах, солом'яних стріхах, вишитих і виспіваних рушниках і «Подоляночках». Часто буває, що поет з підсовєтської України свідомо, чи «по щучому велінню» ганьбить на всі заставки «ворогів»; і з вірша видно, що на увазі мається ніхто інший, як ми; але люди недочувають і недобачають і вмовляють собі, що то не про них, а про іншого ворога, наприклад, про москаля, та ще й дивуються, що поети по тім боці такі хоробрі. Чи нікому, наприклад, не прийшло в голову, про кого говорить Драч у своїй поемі на честь Шевченка, яких то «українських горобців» він має на увазі? Може не варт аплодувати так шалено, коли читають цей вірш, а натомість пошукати й почитати вірші про Шевченка, що написали, без ласки читачів, наші поети на еміґрації — хоч би й Леонід Полтава. Наша періодична преса так рясно передруковує вірші з підсовєтських журналів, що для поетів еміґрації нема вже й місця. От тільки для академій ще потрібні домашні віршотворці, бо з батьківщини ачей же не пришлють для Свята Державности чи для Листопадової академії.

Гуморист Свирид Ломачка в одній із своїх сумних гуморесок сміється крізь сльози, говорячи про тяжкий стан еміґраційної музи:

«І тому... усвідомивши цілковиту непотрібність поезії в нашу добу, я вирішив серйозно зайнятися футболом. Думаю, що за рік я гратиму не гірше від Стефка». А його співрозмовник заперечує: «Ні, пане Олександрів, ліп-

ше не пробуйте. Далеко куцому до зайця. Одна річ писати про всякі там очі-ночі, а друга — забивати м'ячі!». («Свирид Ломачка в Канаді», ст. 65).

Може тому, що поетом, на думку багатьох, легше стати, аніж футболістом, у нас таки більше поетів, ніж футболістів. Але поетичної ситуації це не рятує.

Як би там не було, літературних напрямків у нас майже стільки, як і поетів, бо врешті, ні один не пише «чистим» стилем, а кожний собі щось комбінує. Якщо хоче бути оригінальним, називає себе модерністом або експериментатором, хоч кожен автор вважає, що він невпинно розвиває і оновлює свій стиль і відважно експериментує. Професор Яр Славутич пробував розподілити поетів на «школи», орієнтовно клясифікуючи їх як неосимволістів (Зуєвський), «близьких до неоклясиків» (Полтава, Качуровський, Олександрів, Остап Тарнавський, Щербак і Лиман) і неоромантиків (Карпенко-Криниця, Веретенченко). Мабуть, краще поетів на школи не ділити, бо самі вони сердяться, коли хтось пробує їм приліпити етикетку. Не дуже то розклясифіковують поетів і в модерних літературах інших народів. Поети — народ химерний, міняють свої настрої і стилі нікого не попередивши, ферментують, експериментують і повертаються назад. І довго може потривати, поки поет на чімсь зупиниться, часом і ніколи. Така вже вдача поетів. Тільки старшим поетам, коли говорити про живих, що вже перестали писати, тобто, висловлюючись жорстоко, але правдиво, в творчому розумінні вмерли, можна видати грамоту на приналежність до тієї чи іншої школи, але краще перед тим їх дозволу спитатися, бо може піднятися бій на сторінках преси.

Прибувши в країни нового поселення, еміграційні поети пережили страшну травму. Брак рідного ґрунту сильно вражає поетів, і тому їх вірші стали сповнені чорним песимізмом. Спочатку заволікся легкий туман ностальгії з надією «ось-ось» повернутися додому. Писалися безконечні мрії, спогади, сни, згадки з дитячих літ, щирі розмови з уявною любкою, що вірно чекає по той бік океану.. Це чекання для деяких поетів триває ще й досі, і хитромудрий «Лис Микита» добре зобразив таку зустріч на Україні, коли наш герой, розшукуючи свою вірну милу, натрапив у її будинку на стару жінку та й привітав її: «Добрий день, бабусю», на що вона йому так само відповіла «Добрий день, дідусю». Чим далі, туга поетів ставала густіша, безнадійна. «Скільки тисяч років дома я не був?» — питається Олекса Веретенченко і продовжує:

«Чорне Море чує горе,
Славне Чорне Море,
І Дніпро пересихає,
Що мене немає».

Влучно сказав Іван Багряний про наших ліриків: «Поети всі ніби кислі»... Старші з них дуже люблять без кінця згадувати може й неіснуючу сільську ідилію, оздоблену в їхній уяві верболозами, соняшниками, м'ятою (хоч того зілля й тут не бракує) та безконечно мандрувати в дитинство. «Я сню і досі» — знаменно називається один із віршів Миколи Щербака. Добре було б, якби наші поети нарешті перестали снити і розкрили очі на дійсність.

(Закінчення буде)

Олесь Бабій

ОСТАННЯ ОФІРА ЦІСАРЕВІ

Там, де згір пливучи, річка Сян
мчить лісами, попри скелі звислі,
одинокий син батьків селян
вчився в школі в місті Перемишлі.

Вісімнадцяту яру весну
він вітав і прощав шкільну лаву
як погнали його на війну
боронити австрійську державу.

Всім життям його й світом був труд,
щастям всім були книжки і мрії,
раптом раб з нього стався, рекрут,
піхотинець Данило Багріїв.

Чорно-жовтий стяг він цілував,
присягнувши, щоб вірний до скону
радо кров і життя своє дав
як захисник Габсбурґського трону.

Після муштри в касарнях старих
через діл підгірський і Карпати
поїзд спішний в вагонах брудних
віз рекрутів аж над Адріятик,
а з Трієсту щодня і вночі
йшли цісарські вояки й слуги,
в марші їх утомляли дощі,
бурі, тучі, то спеки й недуги.

В пітьмі блимали сяйва ракет
і шугали рефлекторів блиски;
італьянці шукали ведет
військ австрійських у зворищах близьких.

Капітан Шпац, віденський панок,
дав жовнірам горілки і руму,
щоб, упившись, йшли в бій, як танок,
не боялись багнетів, куль, штурму.

Пан майор, командир полковий,
череватий мадяр Франц Ґаль Ґочі,
збудував собі бункер новий
за горою далеко від Сочі.
Коло бункера спритний мадяр
мав для себе в просторій печері
не лиш хліб, сало, але й кав'яр,
повні бодні вина і лікерів.

Хоч він Австрію радо й давно
проміняв би за ранґ генерала
і за гуляш, токайське вино,
за фунт паприкованого сала,
пан майор промовляв на тилах,
що за цісаря вмерти — то щастя,
але в битві Ґаль Ґочі мав страх,
так дрижав, мов трясла його трясця.

Він за фронт утікав, не один,
а з друзями, пив рум безнастанку,
та вчиняв героїчний свій чин, —
привозив з міста автом коханку,
а капралі вели в тій порі
до боїв цілі сотні та чоти,
і фельдфебелі сиві, старі
в бій вели батальйони піхоти.

Край Ґорицію ніби потряс
Землетрус, коли над вишиною
об всі гори відбився нараз
гомін битви, котився луною,
заглушив шум гаїв і лісів,
пошум рік і струмків буркотливих,
щебет птаства, і з усіх голосів
стало чутно лиш гул офензиви.
Покотився аж до моря гук,
як дудніли невгавно канони,
як провадив Ґарібальді внук
римське військо на Монте Фальконе.

То не вибухнув грізний вулкан,
не громи так гримлять дні та ночі,
то шаліє боїв ураґан,
б'ють гармати на березі Сочі.
То не хмара страшна, градова
заслонила все небо і сонце,
то горять у лісах дерева,
й дим послався над річку Ізонцо.

О, яка та ріка чарівна!
Води в ній шафірові й сріблисті,
У глибіні прозорі до дна,
все шумливі і бистрі і чисті,
та чому в бриж, у хвилі води,
і на берег травистий, шовковий
із вояцьких грудей молодих
з гір спливають, течуть струмки крови?

Битви дужчали скоро, й щодня
хтось конав, чи ішов у лічницю:
Кулі вбили Петра Хлопуня,
бомба вбила Богдана Кислицю.

Згинув Клим Верховинець, смільчак.
Хоч він був одчайдушний у битвах,
то граната, ударивши, так
стяла голову Клима, як бритва.

(Продовження буде)

***

Іван Кейван

ДМИТРО АНТОНОВИЧ

(Продовження)

Восени 1903 р. була велика нагінка на РУП та масові арештування її членів по різних містах України. Був заарештований майже увесь ЦК партії, а між ними й Дмитра Володимирович, що сидів від листопада 1903 до 1904 р. Провідником РУП став тоді М. Порш і за нього партія дістала інше обличчя, як це було за провідництва Дмитра Антоновича. Тоді між Поршем та Антоновичем прийшло до ідейних розходжень та суперництва за провідне становище в партії. При кінці 1904 р. Дмитро Антонович виїхав до Львова разом з Камінським на другий з'їзд — як представник Харківської Вільної Громади РУП, і на цьому з'їзді прийшло до розколу партії. З неї вийшла група М. Меленевського, що заснувала нову партію «Українську Спілку РСДРП». Антонович залишився в партії зі своєю групою «обласників», щоб з ці-

єю групою запанувати над партією, але це не вдалося, бо переміг зі своєю групою М. Порш (у ній був теж Симон Петлюра — пізніше Головний Отаман армії УНР). В 1905 р. Дмитро Володимирович почав видавати в Харкові часопис «Воля», але після появи першого числа поліція його сконфіскувала. Весною й літом того ж року він працював у РУП-івських організаціях у Полтаві, а літом у Києві й тоді скликав там партійну конференцію, на якій прийшло до сильного тертя з М. Поршем. Антоновичеві не вдалося переставити партію на «обласницькі» рейки і, мабуть, тому він виступив з РУП і на початку 1906 р. виїхав за кордон, де зайнявся виключно науковою працею, студіючи історію західньоевропейського мистецтва й досліджуючи мистецькі пам'ятки Німеччини, Франції та Італії. За декий час партія РУП розпалася зовсім. Частина її перейшла до «Української Спілки РСДРП», між ними О. Скоропис, частина до «УСДРП», деякі до «Соціялістів-Революціонерів» (Есерів), а решта включилася до московських соц.-демократів. Дмитро Антонович не увійшов вже до жодної з цих партій, хоч його спеціяльно просили увійти до «УСДРП». Після бурхливих революційних років, він відійшов на якийсь час зовсім від політичного життя й посвятився виключно студіям. На таку його постанову вплинули невдачі та розчарування, а також посилена акція московської жандармерії, — усе це не давало жодних кращих виглядів на майбутнє. Щоправда, за якийсь час Дм. Антонович знову повернувся до політичного життя, відчуваючи, що в змаганні українського народу до незалежности він потрібний. У 1908 р. повернувся на короткий час в Україну і в Києві одружився зі студенткою Петербурзького університету Катериною Михайлівною Сребряковою, дочкою харківського лікаря. Дня 22 жовтня 1908 року вони взяли шлюб у Володимирському соборі. Катерина Михайлівна познайомилася з Дмитром Антоновичем в 1905 р. після т. зв. першої революції, що на неї стільки надій покладали тоді українці під московською деспотією. Катерина Михайлівна вже до того часу багато чула про «Муху» (так називали товариші Дмитра Антоновича, що, мабуть, було його революційним псевдонімом) і була знайома вже з деякими рупівцями — особливо з Б. Камінським, Б. Мартосом, Л. Мацієвичем, П. Камінським та О. Коваленком. «Ось ви його побачите, пізнаєте його. Це незвичайна людина!» — впевняли товариші й молода панночка була дуже цікава побачити цього незвичайного «Муху». Але молода студентка, що наслухалася й начиталася багато про революціонерів і ще й до цього схильна до всякого романтизму, уявляла собі революціонера грізним, таємничим та суворим, а може навіть з бомбою в кишені. А тут побачила звичайну людину, середнього зросту, жвавого, веселого і привітного та охочого підхоплювати всякі комічні моменти в людській слабості. А коли їх знайомили, Дмитро Володимирович не кинув бомби, тільки привітно простягнув руку Катерині Михайлівні. Тоді й був заснований часопис «Воля», що його редактором став «Муха», а помічником його друг Петро Андрієвський. Катерина Михайлівна, тоді ще наречена Дмитра Антоновича, теж тісно співпрацювала з цим новим часописом і вперше в ньому задебютувала своєю статтею та була гірко розчарована, коли Дмитро Володимирович як редактор сильно виправив цю статтю. Але тоді вона мала нагоду ближче пізнати його духову вартість. «Тут я побачила здібність Мухи і його невичерпну енергію та працездатність. Хто колинебудь щось видавав, той зрозуміє, скільки часу й праці вимагає наладнати видання нового часопису. Д. Антонович увійшов увесь в цю працю — і тоді я зрозуміла й оцінила людину... В дальшому житті я постійно дивувалась його здібностям зосередитись на праці й віддавати себе їй з самопосвятою». Так писала його дружина пізніше в листах до знайомих. І як згадує вона, московська жандармерія не тільки тоді сконфіскувала перше число часопису «Воля», але й теж прийшла, щоб заарештувати членів редакції. Дмитро Антонович це передбачив і, прийшовши до редакції, каже до Андрієвського: «Збирай, Петре, валізки, бо мусимо кудись їхати, бо щось дуже непевно!».

І коли жандарми, запечатавши редакцію, шукали за «виновниками», Антонович з Андрієвським вже добиралися до кордонів Галичини, що тоді була під австрійською займанщиною. Дмитро Антонович був вийнятково обдарований інтуїцією й досконало передбачував всяку небезпеку. Це добре знали його товариші з революційної діяльности. В ті часи Микола Міхновський вже не належав до «товаришів», бо виступив з рядів РУП ще 1902 р. і його називали «пан». Сьогодні з перспективи яких шістдесяти років, коли як і РУП, так і інші тодішні політичні партії належать вже до історії, ми можемо їх аналізувати без пристрастей. Микола Міхновський, автор знаменитої брошури «Самостійна Україна» був у тих часах блискучим самітником і його високих політичних ідеалів мало хто розумів, уважаю-

чи їх надто шовіністичними. Він виступив зарано зі своїми постулятами, бо тоді українські маси не були ще належно національно свідомі і йшли скоріше на гачок соціяльного питання. А сьогодні, безперечно, велетенська більшість українського громадянства пішла б за Міхновським, маючи за собою гіркий досвід, бо соціялізм ніяк себе не виправдав. Але нам треба дивитися на тодішні явища тодішніми очима, коли в Европі, а зокрема в Московській імперії панувала мода соціялізму, і тому Дмитра Антоновича слід нам розглядати як вірного сина тієї доби. Такими ж були і його сучасники, яким пізніше доля наложила обов'язки творити українську державу.

(Продовження буде)

•••••••••••••••••••

Лев Биковський

КНИГАРНІ, БІБЛІОТЕКИ, АКАДЕМІЯ

(Продовження)

Книгозбірня академіка проф. В. С. Іконнікова, хоч була куплена за бібліотечні кошти і перевезена заходами Б-ки, поступила, здається, до бібліотеки Історико-Філологічного Відділу Академії Наук (в Левашовському пансіоні), бо Академія на це засобів не мала.

Особливо затямилася мені перевозка книгозбірні проф. М. Яснопольського (батька). Старенький, заслужений професор, вже майже сліпий, доживав віку зі своєю служницею-опікункою, в малому мешканні, на поверсі, в дерев'яному дімку. Всі кімнати були обставлені попід стінами полицями з книжками. Син його, Л. М. Яснопольський, професор фінансового права в Київському Комерційному Інституті, хоч тримався здалека від українського життя, змушений був матеріяльними обставинами продати Національній Б-ці книгозбірню свого батька для утримання його до недовгого вже кінця життя. Проф. Л. М. Яснопольський (син) поїхав зі мною, представив мене батькові, показав, що я маю забрати, й подався геть. Я почав складати і в'язати книги в пачки. Серед кімнати в глибокому кріслі сидів старенький професор. Книгозбірня складалася переважно зі статистичних збірників, квартового формату. Спочатку старенький мовчав, тільки сльози котились йому з очей. Я це розумів, адже він розставався з доробком усього життя. Із-за тих збірників ми почали розмовляти. Він оповідав мені, як то він над ними працював. Час від часу просив дати йому якийсь більший том, гладив його рукою і сумно кивав головою. «Я стратив при тому свої очі!», — сказав він. У кімнату навідувалася служниця й знаками питала мене, чи з професором все гаразд? Ми обоє відчували його сум у розлучанню з книгозбірнею. Тому, може, й його син вийшов, щоб не бачити цього. «Я радий, все ж таки, — сказав при кінці професор, що ці книги йдуть до Національної Б-ки, там вони будуть корисні!». Я в'язав цілий день. Під вечір двічі обернув фірманкою, бо пачки були тяжкі й годі було все за раз забрати.

Пригадую собі ще пакування й перевіз з Купецького Зібрання біля 5.000 книжок - комплектів російських т. зв. «товстих журналів» (Русского Богатства», «Історіческого Вестніка», «Журналу Міністерства Просвещенія» та інших, біля 6-10 назв). Вони були майже не вживані, бо їх передплачували господарі Купецького Зібрання із-за російського патріотичного обов'язку, але мало хто читав. На вагу були легкими, але на зміст неоціненими.

Найтяжче і безнадійно, зі зціпленими зубами, доводилось працювати, перевозячи в поспіху фірманками, а то й просто переносячи на руках, книжкові збірки Б-ки з одного приміщення у друге, як то було вже згадано. Напруженість праці всіх співробітників Б-ки доходила іноді до 6-10 оборотів фірманками за день. Але то все поборювалось ентузіязмом і відданістю величній ідеї будування Національної Бібліотеки України!

Виконуючи всі вищезгадані й неописані тут різного роду праці в Б-ці, буваючи з її доручення серед громадянства й по різних установах на місті та навідуючись до Академії Наук, коло моїх знайомих, те середовище, в якому я обертався і з яким мав різні справи, значно поширилося в порівнянні з попереднім книгарським періодом мого життя в Києві. Були між ними почасти ті самі особи, але прибавилось чимало й нових. Здебільшого мене лучили з ними короткі, як в калейдоскопі, урядові й поверхові зносини. Але деякі з них мали значний вплив на оформлення мого світогляду й нового фаху на довгі літа мого дальшого життя.

Я працював у Національній (Всенародній) Б-ці впродовж першого періоду перебування

в ній в характері позаштатного, а потім штатного співробітника. Тому тоді не брав уділу в засіданнях Комітету Б-ки. Вони відбувались переважно в будинку Академії Наук. Але мав постійні зносини з його членами, моїми товаришами і зверхниками, на терені Б-ки.

Академіки В. Вернадський (35) і А. Кримський (36) працювали й перебували переважно в будинку Академії Наук, беручи там же участь в засіданнях Комітету. Тому вони рідко бували в Б-ці. Так само було з проф. Ол. Грушевським (38). Натомість решта членів Комітету тісніше і більш безпосередньо були зв'язані з її діяльністю. З поміж них академік С. Єфремов (37) часто приходив до Б-ки. Він приносив у дар книжки, давав різні поради й полагоджував справи, зв'язані з комплектуванням Б-ки, особливо з набуванням збірок від українських діячів у Києві. Найбільше перебував в Б-ці старший бібліотекар Гнат Житецький (40), який згодом став керівником Відділу Рукописів. Він також посередничав в купівлі книжок, брав чинний уділ у веденню Б-ки та був представником від старших бібліотекарів у Комітеті. Рівнож проф. В. О. Кордт був відданим і вельми акуратним у виконуванні своїх службових обов'язків. Під цим оглядом він нагадував мені іншого професора і громадського діяча того ж університету — Отто Ейхельмана, також німецького походження. Поза ними секретарем Комітету і керівником канцелярії Б-ки був вищезгаданий А. З. Носов. З ним ми мали найбільше справ. Згодом (від 1921 р. ?) він перейшов до Академії Наук. Його заступив старенький (правник — ?) Євг. Олекс. Шрамченко, також у виконуванні своїх обов'язків дуже пильний. Він помер восени 1921 р.

Поза цією урядовою верхівкою і почасти співробітниками Б-ки були ще: проф. М. Ів. Сагарда, старший бібліотекар, згодом керівник відділу періодиків, проф. В. Ф. Іваницький, також старший бібліотекар, згодом керівник відділу «орієнталія». Пригадую також при каталогуванні книжок старенького старшого бібліотекаря Євг. Ківлицького, якого втягнув у Б-ку Ігнат Житецький. Євг. Ківлицький, колишній член Старої Громади і редактор «Київської Старини» був довший час бібліотекарем книгозбірні Київського Університету. Він помер восени 1921 р. Б-ка купила після його смерти книгозбірню по ньому (105).

Окрім згаданих співробітників Б-ки працювали за мене ще: старший бібліотекар М. М. Марковський, керівник відділу стародруків та старший бібліотекар В. Ол. Козловський (43). Пригадую симпатичного, старенького та заслуженого жидівського науковця Я. І. Ізраельсона (42). Він працював керівником (і співробітником водночас) підвідділів «Ґебраїка» і «Юдаїка». По цілих днях офіційно вдягнутий, він сидів в Б-ці і каталогував видання, які напливали до цих підвідділів. Рівнож дораджував у комплектуванні книгозбору.

Д-р М. Рибак

З ТЕКИ: МОЛОДІ ТАЛАНТИ

МЕТЕЛИК — МОНАРХ

(Цікава природнича студія молоденької Оленки Бережницької)

Оленка Бережницька, 13-літня учениця шостої кляси Френдс Сакред Скул у Філядельфії, дочка Стефанії та Юрія Бережницьких, лікарів у Філядельфії, зацікавилася була природничою статтею в журналі «Нейшенел Джіоґрафік Маґазін» під наголовком «Містерія метелика-монарха». Його назва звучить в ентомологічній номенклятурі: «Данаус плексіппус», в англійській: «Монек Батерфлай».

Українські природники, мабуть, не мають його української наукової назви, бо той метелик є чисто американської породи і на наших землях його не стрічаємо.

Коли Оленка влітку 1964 р. перебувала два місяці на українській оселі в Лігайтон, Н. Й., обсервувала і виучувала весь час побуту там же перебіг життя і розвою того цікавого, чудового, різноколірного метелика і виказала подиву гідну терпеливість, вдумливість та гостру здібність обсервації.

Вона почала обсервувати гусениці щойно виколені з яєчок метелика, які живилися молочним гірким соком листків, уміщених на три до п'ять стіп високих галузках численних корчів. Та рослина, якої англійська назва звучить «Мілквед», а наукова «Асклепіяс тубероза», достарчає молочну гірку субстанцію, основну поживу для гусениці метелика-монарха.

Оленка всі свої спостереження описала в зшитку під наголовком «Лайф Цикл оф Мо-

нарх Баттерфлай», або по українськи: «Життьовий цикл метелика-монарха».

Щоб обсервувати безперервно розвоєвий цикл метелика, Оленка держала личинки на листках «Асклепія тубероза» вдома, в осклеІній шафі, огріваній сонцем. Вона точно записувала свої обсервації поодиноких стадій розвою гусениці в ляльку, шукання якогось спокійного місця, її немов завмирання, де висить долі голівкою, прикріплена до галузки. Так же гусениця покриває себе прозористою оболонкою, в якій дозріває мотиль. А коли вже дозрівання покінчилося, метелик виходить на світ долішнім отвором. До свого опису в зшиту долучує вона знимки, які схоплені на плівку, дають образ кожної зміни.

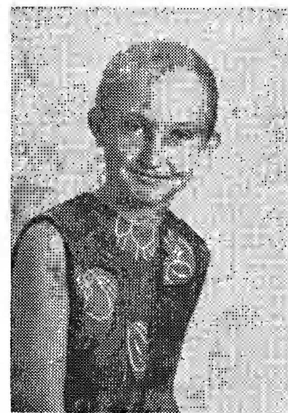
Цей метелик уже не живиться рослинним молочком, але літає з квітки на квітку і довгою рурочкою висисає з них поживний нектар.

Але і непосидющий є той же метелик, а при тому дуже швидкий в леті, сильний та витривалий. Коли відчує холод або невідповідну для свого організму атмосферу то відбуває подорож, сідаючи подорозі на квіти, по десять миль на годину. Для нього є ніщо перелітати з Лігайтону Н. Й., до Сан Франціско, Лос Анджелес, Мехіко, Маямі або й на Кубу.

Свою працю про цього метелика Оленка передала перед літніми вакаціями 1965 р. своїй шкільній владі. Її працю визнано як найкращу в біжучому шкільному році при розгляді її комісією, діючою вже вісім років при Франклін Інституті у Філядельфії; за це дістала як першун похвальну грамоту і золоту медалю з відповідним написом.

Оленка Бережницька студіює також музику а саме фортепіяно у знаменитого педагога Наталії Котович. Завдяки своїм здібностям та працьовитості вона вибивається як найкраща учениця.

При тому належало б згадати, що Оленка Бережницька походить з родини, які знані нам як знамениті музики і композитори на переломі 19 та 20 століть. Її бабка, співачка, з чудовим меццосопрановим голосом, Оля Бережницька походить з родини Вахнянинів, де її брат Богдан та стрийко Наталь були знаними музиками і композиторами. По стороні її діда, д-ра Івана Бережницького, Оленка споріднена з братом діда, Богданом Бережницьким, дуже визначним і широко звісним (не лиш у нас, чи у Відні, але в багатьох европейських країнах) артистом.

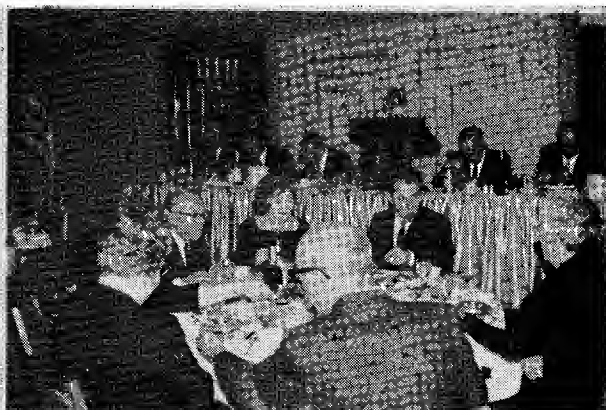
Оленка є в Пласті в четвертому курені юначок вона гуртковою. Пильно студіює українську мову на курсах українознавства. Тому бажаємо нашій Оленці якнайбільших успіхів у її будучності та високо оцінюємо працю її Батьків, які не жалують ані труду, ані видатків, щоб обом їх дітям: їй та її братчикові Івасеві забезпечити якнайкращі основи для їх будучого життя.

З життя в ОДВУ

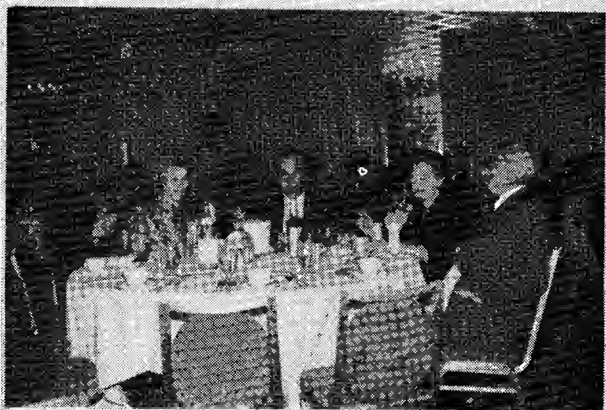
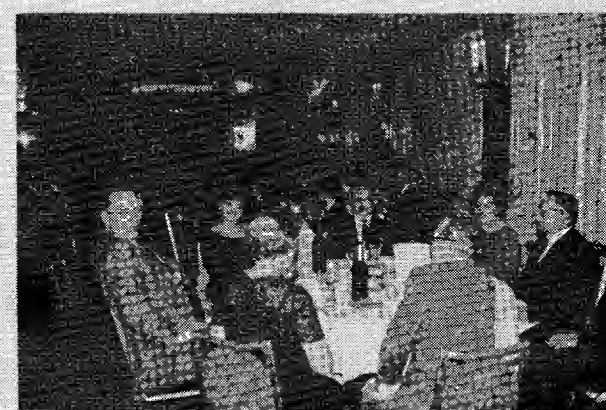
БЕНКЕТ ОДВУ В ЧІКАҐО

Українські націоналісти в Чікаґо з радістю прийняли вістку про вибір VI Великим Збором Українських Націоналістів (ВЗУН) Голови Проводу Українських Націоналістів (ПУН) — Олега Штуля-Ждановича. Радісно стало не тільки з огляду на персональний вибір, але й тому, що з такою прецизністю в часі пошановано усталений самими націоналістами закон: до року після смерти Голови ПУН має бути скликаний черговий ВЗУН для вибору Голови Проводу Українських Націоналістів. Кожному ясно, який великий вклад праці, зусиль і гроша потрібно для переведення ВЗУН. І все це зроблено: 28, 29 і 30-го жовтня 1965 відбувся VI ВЗУН, який і скінчився вибором нового голови ПУН.

У наших еміґрантських обставинах робимо багато корисного визвольній боротьбі. Одначе декілька аспектів праці української еміґрації таки вимагають позитивних змін. От хоч

Із залі Бенкету ОДВУ в Чікаґо

би толеранція і пошана до своїх політичних противників і їх провідників; пошана і мораль на допомога своїм таки провідникам. Недавно ми бачили багато неґативного ставлення до наших національних провідників, навіть після їх смерти, — забуваючи, що кожний з них несе величезну відповідальність на своєму відтинку боротьби за національне визволення. (З прикрістю ми бачили це при посмертних відзначеннях Президента УНР в екзилі сл. п. д-ра Ст. Витвицького тощо).

***

Від свого постання й до сьогоднішнього дня український організований націоналізм своїми прикметами жертвенности, безмежної відданости справі визволення, концепційности визвольної думки — був і є передовою ланкою на фронті визвольної боротьби українського народу. Нести відповідальність за працю і боротьбу цеї ланки — це безперечно важкий обов'язок, що лежить на плечах Голови ПУН.

Почесний стіл і вид на частину залі бенкету

Щоб дати належну моральну й матеріяльну піддержку новому Голові ПУН, ОДВУ в Чікаґо улаштувало дня 11-го грудня 1965 року Бенкет в одній із заль Шерман готелю. Чікаґо в останніх тижнях було дуже багате в українські бенкети і тому було побоювання, що люди перемучені ними. Тимбільше, що вступ на Бенкет ОДВУ коштував 25 дол., а це, здається, в Чікаґо небувале в українській громаді.

Виявилося, що наші побоювання були передчасні. Близько сотні присутніх, поверх сотні проданих квитків і зголошення ще і сьогодні (20 грудня) поодиноких громадян до Управи Відділу ОДВУ з бажанням скласти свій підпис на пропам'ятній грамоті й свою пожертву на Визвольний Фонд при ПУН — показали велике зрозуміння чікаґської громади інтенції і ваги моменту. За такий позитивний відгук громадян і членства, Управа Відділу ОДВУ в Чікаґо складає цим шляхом своє сердечне **спасибі.**

***

Бенкет відкрив голова 2-го Відділу ОДВУ в Чікаґо д-р Андрій Гаєцький, а проводив Бенкетом перший заступник голови ЦУ ОДВУ інж. Ст. Куропась. Вже в перших хвилинах вніс він атмосферу дружности й добірного гумору. За почесним столом сіли: д-р А. Гаєцький, Михайло Панасюк — секретар 2-го Відділу ОДВУ, Вш. Гість д-р Зиновій Книш з Торонто, інж. Ст. Куропась, голова 52-го Відділу ОДВУ в Чікаґо — п. Нісевич, інж. Юрій Артюшенко — ветеран організованого націоналізму, проф. Мирон Куропась — член ГУ МУН, голова окружної Ради відділів УНС п. Олек.

Відповідну промову виголосив д-р Зиновій Книш, в якій дуже вдало і глибоко переповів перебіг VI ВЗУН і завдання та напрямні УНРуху на майбутнє в світлі постанов щойно відбутого ВЗУН. Присутні одержали пропам'ятну картку зі знимкою Голови ПУН і маршем націоналістів. Мила атмосфера, доповідь Вш. Гостя, відгук громадянства — дали нам змогу пережити справжню радість виконаного обов'язку. Висловлюємо певність і водночас закликаємо інші осередки піти нашими слідами цього вдалого почину.

Інж. Дмитро Пілецький